

**ROZVOJ DIGITÁLNÍ GRAMOTNOSTI VE VÝUCE
ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY NA 2. STUPNI ZŠ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Anna Trojanová

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor ČJ-RJ

Vedoucí práce: Mgr. Růžena Písková, PhD.

Plzeň2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....

vlastnoruční podpis

Obsah

Úvod.....	5
Teoretická část.....	7
Gramotnost.....	7
Digitální gramotnost	7
Digitální kompetence.....	8
Oblasti digitálních kompetencí.....	10
Informatické myšlení.....	13
Principy výuky informatického myšlení	14
Rozvíjení digitální gramotnosti v českém jazyce na 2. stupni ZŠ	15
Vzdělávací obor Český jazyk a literatura	15
Revize RVP ZV	16
Rozvíjení digitálních kompetencí v českém jazyce na 2. stupni ZŠ	18
Metodologická část	21
Způsoby provedení výzkumu	21
Vymezení zkoumaného vzorku.....	21
Analýza učebnic	22
Výsledky výzkumu.....	22
Praktická část – soubor autorských didaktických materiálů	23
1. Soubor autorských didaktických materiálů ověřených ve výuce	24
Materiál do výuky č. 1. 1.	24
Materiál do výuky č. 1. 2.	28
Materiál do výuky č. 1. 3.	31
Materiál do výuky č. 1. 4.	37
Materiál do výuky č. 1. 5.	48
Materiál do výuky č. 1. 6.	52
Materiál do výuky č. 1. 7.	55
Materiál do výuky č. 1. 8.	59
2. Soubor autorských didaktických materiálů neověřených ve výuce	62
Materiál do výuky č. 2. 1.	62
Materiál do výuky č. 2. 2.	63
Materiál do výuky č. 2. 3.	64
Materiál do výuky č. 2. 4.	66

Materiál do výuky č. 2. 5.	68
Materiál do výuky č. 2. 6.	69
Materiál do výuky č. 2. 7.	71
Materiál do výuky č. 2. 8.	73
Závěr.....	75
Použitá literatura	77
Přílohy	79

Úvod

Rozvoj digitální gramotnosti získává stále větší význam v kontextu rychlého rozvoje digitálních technologií. Využívání těchto technologií výrazně usnadňuje práci v různých odvětvích lidské činnosti, avšak současně uživatelé čelí záplavě informací, které vyžadují systematické zpracování. Získání digitálních kompetencí může jednotlivcům pomoci lépe se orientovat v tomto informačním prostředí. V rámci vzdělávání žáků je proto důležité rozvíjet digitální gramotnost a umožnit jim tak efektivnější interakci s digitálními technologiemi. Tento cíl by měl být zohledněn ve všech oblastech vzdělávání. Diplomová práce se zaměřuje na rozvoj digitálních kompetencí ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy.

V teoretické části diplomové práce definujeme odborné pojmy užívané v této práci a dále se věnujeme směrům a cílům revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), které se týkají rozvoje digitální gramotnosti a digitálních kompetencí žáků

V praktické části této práce analyzujeme učebnicovou řadu Český jazyk 6–9 nakladatelství Fraus¹, vyvozujeme závěry o možném doplnění učebních textů a následně prezentujeme autorská cvičení, která jsou navržena k rozvoji konkrétních oblastí digitálních kompetencí v návaznosti na analyzovanou učebnicovou řadu. Každé cvičení je doprovázeno detailním popisem, včetně uvedení nezbytných pomůcek, odhadované časové náročnosti a navrhované formy výuky.

Některá z těchto cvičení byla již ověřena ve výuce a jejich realizace je detailně zdokumentována s využitím metodiky 3A, která zahrnuje anotaci, analýzu a alteraci výukového procesu.

K analýze učebnicové řady přistupujeme s předpokladem, že vzhledem k době svého vzniku neobsahuje široké spektrum úloh, zadání a cvičení směřujících k systematickému a všestrannému rozvoji digitálních kompetencí a digitální gramotnosti žáků. Proto si v této práci klademe následující cíle:

- Prozkoumat současný stav rozvíjení digitální gramotnosti ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy.

¹Analyzované učebnice viz Prameny, str. 76

- Analyzovat učebnice a pracovní sešity od nakladatelství Fraus s důrazem na cvičení podporující rozvoj digitálních kompetencí.
- Vytvořit sadu autorských cvičení určených k rozvíjení digitálních kompetencí ve výuce českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy.

Teoretická část

Nejprve definujeme klíčové pojmy, které následně využíváme v dalších částech práce. Zaměřujeme se na zakotvení digitální gramotnosti a digitálních kompetencí v legislativních a strategických dokumentech v evropském i českém kontextu.

Gramotnost

Do poloviny 60. let 20. století byla gramotnost vnímána jako soubor technických dovedností, jako je čtení, psaní a počítání. Podpora gramotnosti spočívala v osvojování těchto dovedností u co největšího počtu lidí. V 60. a 70. letech 20. století bylo upozorněno na způsoby, kterými souvisí gramotnost se socioekonomickým rozvojem. Tímto uvědoměním se zrodil pojem funkční gramotnosti.²

Dnes je koncept gramotnosti vnímán jako schopnost rozpoznat, pochopit, vysvětlit, tvořit, komunikovat, počítat, užívat písemné materiály, které jsou spojené s různými kontexty. Díky gramotnosti mají jedinci možnost dosáhnout svých cílů, rozvíjet svůj potenciál a znalosti a plně se účastnit života. Z konceptu gramotnosti vychází také koncept digitální gramotnosti.³

Digitální gramotnost

Digitální gramotnost lze definovat jako způsobilost používat informační a komunikační technologie. Jedná se o schopnost vyhledávat, pochopit, kriticky vyhodnocovat, vytvářet a sdělovat digitální informace.⁴ Proto digitálně kompetentní jedinec dokáže porozumět digitalizovaným médiím, umí vyhledávat informace a kriticky je hodnotit, komunikuje s ostatními pomocí různých digitálních nástrojů.⁵ Také je možné digitální gramotnost chápat jako soubor digitálních kompetencí, které jednotlivec potřebuje k sebejistému, bezpečnému, kritickému a kreativnímu využívání digitálních technologií v rámci všech životních situací.⁶

Vliv na nutnost rozvíjení digitálních gramotností měla také pandemie COVID-19, která přispěla k rozšíření hybridního způsobu vzdělávání a online výuky. Ukázala nové

² UNESCO, 2004

³ JEŘÁBEK, T., VAŇKOVÁ P., FIALOVÁ, I., FILIPI, Z., 2018

⁴ AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION, et al., 2013

⁵ FERRARI, A., 2012

⁶ JEŘÁBEK, T., VAŇKOVÁ P., FIALOVÁ, I., FILIPI, Z., 2018

způsoby organizování vzdělávacích aktivit online, ale zároveň také poukázala na rozdílnou úroveň digitálních kompetencí jedinců.

Politická iniciativa EU Akční plán digitálního vzdělávání (2021-2027), schválený dne 30. září 2020, který navazuje na předchozí Akční plán digitálního vzdělávání (2018-2020), si klade za cíl stanovit společnou představu kvalitního a dostupného digitálního vzdělávání v Evropě a podpořit přizpůsobení systému vzdělávání a odborné přípravy členských států digitálnímu věku.⁷

Digitální kompetence

Poprvé byly klíčové digitální kompetence definovány v roce 2006, aktualizovány byly v roce 2018. Digitální kompetence zahrnují kritické, sebevědomé a zodpovědné používání digitálních technologií při studiu, zaměstnání a v ostatních činnostech. Jsou rozvíjeny po celý život a představují kombinaci dovedností, znalostí a postojů.⁸

Cílem Evropského rámce digitálních kompetencí pedagogů je popsat specifické schopnosti učitelů v oblasti využívání digitálních technologií.

Digitální kompetence jsou popsány v Evropském rámci digitálních kompetencí pedagogů vydaném Společným výzkumným centrem Evropské komise.⁹ V je definováno pět oblastí digitálních kompetencí (Informační a datová gramotnost, Komunikace a kolaborace, Tvorba digitálního obsahu, Bezpečnost, Řešení problémů). Každá oblast digitálních kompetencí zahrnuje dílčí digitální kompetence. Zároveň každá dílčí kompetence má osm úrovní způsobilosti. Úrovně jsou rozlišeny podle kognitivní náročnosti, složitosti kompetence, rozsahu úkolů a míry samostatnosti při plnění úkolů.

Digitální kompetence jsou popsány také v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Digitální kompetence byly zařazeny mezi ostatní kompetence při revizi dokumentu. Revidovaný dokument byl vydán v roce 2021. V RVP ZV jsou digitální kompetence vymezeny souhrnně, ale vycházejí z konceptu šesti oblastí digitálních kompetencí:

„Na konci základního vzdělávání žák:

⁷EUROPEAN COMMISSION., 2021

⁸VUORIKARI, R., KLUZER, S., PUNIE, Y., 2022

⁹JOINT RESEARCH CENTRE (

- *ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení i při zapojení do života školy a do společnosti; samostatně rozhoduje, které technologie pro jakou činnost či řešený problém použít*
- *získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu*
- *vytváří a upravuje digitální obsah, kombinuje různé formáty, vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků*
- *využívá digitální technologie, aby si usnadnil práci, zautomatizoval rutinní činnosti, zefektivnil či zjednodušil své pracovní postupy a zkvalitnil výsledky své práce*
- *chápe význam digitálních technologií pro lidskou společnost, seznamuje se s novými technologiemi, kriticky hodnotí jejich přínosy a reflektuje rizika jejich využívání*
- *předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i dat, situacím s negativním dopadem na jeho tělesné a duševní zdraví i zdraví ostatních; při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí jedná eticky.*¹⁰

Tomáš Jeřábek v dokumentu *Podpora rozvoje digitální gramotnosti* nerozděluje dílčí digitální kompetence do osmi úrovní způsobilostí. Zachovává však pět oblastí digitálních kompetencí i dílčí kompetence, které jsou uvedené v Evropském rámci digitálních kompetencí pedagogů. Dále přidává šestou oblast digitálních kompetencí, a to technologické kompetence, a tři dílčí digitální kompetence.¹¹ Tento dokument vymezuje pojetí digitálních kompetencí v České republice, proto z něho vycházíme také v naší práci.

¹⁰ MŠMT, 2021

¹¹ JEŘÁBEK T., 2018

Oblasti digitálních kompetencí

V souladu s T. Jeřábkem (2018) vymezujeme šest oblastí digitálních gramotností. Každá oblast zahrnuje několik dílčích digitálních kompetencí.

1. Informační a datová gramotnost

Informační a datová gramotnost je chápána jako schopnost definovat své informační potřeby, vyhledávat informace, digitální data a obsah. Posuzovat relevantnost zdroje a jeho obsahu, ukládat, třídít data, informace a obsah v digitálním prostředí.

1.1. Prohlížení, vyhledávání a filtrování dat, informací a digitálního obsahu

- Způsobilost vyjádřit své informační potřeby.
- Vyhledat informace, data a obsah v digitálním prostředí, získat k nim přístup.
- Vytvářet a aktualizovat své taktiky vyhledávání.

1.2. Hodnocení dat, informací a digitálního obsahu

- Schopnost rozebrat, porovnat a kriticky zhodnotit relevanci zdrojů informací, dat a digitálního obsahu.
- Kriticky vyhodnocovat, interpretovat a analyzovat informace, data a digitální obsah.

1.3. Správa dat, informací a obsahu

- Způsobilost třídít informace, data a obsah v digitálním prostředí.
- Zpracovávat je a organizovat je ve strukturovaném prostředí.

2. Komunikace a kolaborace

Jedná se o schopnost kolaborovat a komunikovat v digitálním prostředí a prostřednictvím digitálních služeb se zapojovat do společnosti.

2. 1. Interakce prostřednictvím digitálních technologií

- Způsobilost vzájemně působit prostřednictvím digitálních technologií a pochopit potřebu použití digitálních prostředků komunikace vhodných pro daný kontext.

2. 2. Sdílení prostřednictvím digitálních technologií

- Schopnost s ostatními pomocí digitálních technologií sdílet informace, data a digitální obsah.

- Schopnost zprostředkovat nebo sdílet data a informace.
- Znat způsoby odkazování.

2. 3. Rozvoj participativního občanství prostřednictvím digitálních technologií

- Způsobilost zapojit se do společnosti pomocí využívání soukromých i veřejných digitálních služeb.
- Prostřednictvím digitálních služeb posilovat soběstačnost a participativní občanství.

2. 4. Spolupráce prostřednictvím digitálních technologií

- Schopnost společně vytvářet zdroje a znalosti pomocí digitálních nástrojů.

2. 5. Netiketa

- Při používání digitálních technologií a interakování v digitálním prostředí respektovat normy chování.
- Komunikační strategie přizpůsobit konkrétnímu publiku.
- Uvědomovat si v digitálním prostředí generační rozdíl.

2. 6. Správa digitální identity

- Schopnost vytvářet jednu nebo více digitálních identit takovým způsobem, aby bylo možné ochránit svou vlastní pověst.

3. Tvorba digitálního obsahu

Jedná se o schopnost tvořit a upravovat digitální obsah, sjednocovat informace do jednoho digitálního obsahu, přepracovat a zlepšovat stávající digitální obsah. Generovat nové poznatky, ctít autorské právo a licence a programovat.

3. 1. Vytváření digitálního obsahu

- Způsobilost tvořit a upravovat digitální obsah v různých formátech.

3. 2. Integrace a přepracování digitálního obsahu

- Schopnost upřesnit, upravit, vylepšit a sjednotit informace do stávajícího digitálního obsahu za účelem vzniku nového a originálního digitálního obsahu.

3. 3. Autorská práva a licence

- Pochopení vztahu autorských práv a licencí k informacím, datům a digitálnímu obsahu.

3. 4. Programování

- Schopnost vytvářet a plánovat postup pokynů, které jsou srozumitelné pro výpočetní techniku. Pokyny vedou k vyřešení daného problému nebo k vyřešení daného úkolu.

4. Bezpečnost

Digitální kompetence spočívá v ochraně zařízení a osobních údajů v digitálním prostředí, v ochraně psychického a fyzického zdraví a v ochraně životního prostředí.

4. 1. Ochrana zařízení

- Ochrana digitálního obsahu a vlastního zařízení.
- Porozumění hrozbám a rizikům digitálního prostředí.

4. 2. Ochrana osobních údajů a soukromí

- Věnovat pozornost ochraně osobních údajů.
- Znat zásady jejich ochrany.

4. 3. Ochrana zdraví a pohody

- Vyhnout se rizikům, která vedou k poškození psychického a fyzického zdraví nebo duševní pohody.

4. 4. Ochrana životního prostředí

- Být si vědom dopadu užívání digitálních technologií na životní prostředí.

5. Řešení problémů

Jedná se o schopnost pojmenovat problémy, zhodnotit potřebu jejich řešení, orientovat se v technologických možnostech jejich řešení v digitálním prostředí.

5. 1. Řešení technických problémů

- Rozpoznat problémy při používání zařízení a při používání digitálního prostředí a dokázat vyřešit je.

5. 2. Identifikace potřeb a volba technologických prostředků pro jejich řešení

- Rozpoznat a posoudit informační potřeby, a vybrat a aplikovat vhodné digitální technologie a nástroje pro jejich řešení.

5. 3. Kreativní použití digitálních technologií

- Využívat digitální technologie nových způsobem s cílem zjednodušit, zefektivnit nebo zkvalitnit procesy v rámci různých lidských činností.
- Schopnost vymyslet, a aplikovat originální a důmyslná řešení koncepčních problémů a problémových situací prostřednictvím digitálních technologií.

5. 4. Identifikace nedostatků v digitálních kompetencích

- Schopnost identifikovat, v jaké oblasti je potřeba zlepšit nebo aktualizovat své digitální kompetence.
- Dokázat podpořit ostatní v rozvíjení jejich digitálních kompetencí. Udržovat si přehled o vývoji digitálních technologií.

6. Technologické kompetence

Jedná se o schopnost rozumět softwaru, hardwaru a systémům, které jsou potřebné pro tvoření, zpřístupňování a sdílení digitálních informací. Schopnost účelně ovládat digitální technologie, rozvíjet je a pečovat o ně.

6. 1. Hardware a software počítače

- Schopnost získat informace o softwaru a hardwaru počítače, zvládnout jeho obsluhu, rozvíjení příslušných digitálních kompetencí.

6. 2. Další digitální technologie

- Způsobilost získat informace o zařízeních výstupu a vstupu počítače a dalších digitálních prostředcích. Zvládnout jejich obsluhu.

6. 3. Počítačové systémy a sítě

- Schopnost najít informace o počítačových systémech a sítích. Schopnost využívat je, rozvíjet je a spravovat je.¹²

Informatické myšlení

S oblastmi digitálních kompetencí úzce souvisí princip tzv. informatického myšlení. Jedná se o způsob myšlení, který postup řešení problému rozděluje do několika kroků. Zaměřuje se na popis problému, na analýzu problému a na hledání efektivních řešení. Sadu nástrojů a postupů, které nám tento způsob myšlení nabízí, můžeme používat opakovaně v různých situacích. Řešení problému je v tomto myšlenkovém procesu formulováno takovým způsobem, aby problém mohl vyřešit člověk i stroj.

¹² Jeřábek T., 2018

Nejdůležitějším myšlenkovým procesem v informatickém myšlení je proces abstrakce. Používá se při zobecňování z konkrétních příkladů, definování vzorů a parametrizaci. Zachycuje podstatné vlastnosti, které jsou společné množině objektů, a skrývá nepodstatné rozdíly mezi nimi.

Informatickému myšlení je potřeba učit se nejprve při řešení jednoduchých úkolů a postupně ho uplatňovat i při řešení složitějších úloh a problémů. Postupy informatického myšlení jsou nejvíce užitečné při řešení složitých a komplexních úkolů.

Principy výuky informatického myšlení

Důležité je nezůstat u používání známých způsobů řešení. Je potřeba vymýšlet stále nové způsoby řešení problémů. Chyba je chápána kladně. Je přirozenou součástí procesu učení. Chyby dokazují, že způsob řešení problémů nefunguje. Součástí informatického myšlení je testování, které poskytuje průběžnou zpětnou vazbu.

Při řešení složitějších problémů je potřeba vytrvat, nevzdat se při dílčím neúspěchu. Mnohé úlohy a problémy jsou natolik komplexní, že je potřeba pro jejich vyřešení více jedinců. Proto je podstatná schopnost komunikovat s ostatními jedinci. Konkretizovat své myšlenky a precizně je formulovat ostatním členům týmů.¹³

¹³VANÍČEK, J., 2017-2020

Rozvíjení digitální gramotnosti v českém jazyce na 2. stupni ZŠ

Vzdělávací obor Český jazyk a literatura

Vzdělávací obor český jazyk a literatura je spolu se vzdělávacími obory cizí jazyk a další cizí jazyk součástí vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace.

Vzdělávací obor český jazyk a literatura je chápán jako klíčový pro výchovně vzdělávací proces. Cílem výuky je podpora rozvíjení jazykových kompetencí žáka. Dovednosti získané žákem v tomto oboru jsou podstatné nejen pro porozumění a rozvoj jazykového vzdělání, ale také pro porozumění a osvojování si znalostí z dalších vzdělávacích oblastí. Získané dovednosti jsou také předpokladem pro účinnou mezilidskou komunikaci.

Vzdělávací obsah oboru český jazyk a literatura má souhrnný profil, ale pro přehlednost se dělí do tří komponentů: komunikační a slohové výchovy, jazykové výchovy a literární výchovy. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých komponentů vzájemně prolíná.

Cílem komunikační a slohové výchovy je snaha naučit žáky číst s porozuměním, vnímat a chápat různá jazyková sdělení, kultivovaně se vyjadřovat v písemném projevu, mluvit a umět se rozhodovat na základě textu různého typu, přečteného či slyšeného, který se vztahuje k nejrůznějším situacím, posoudit jej a kriticky zhodnotit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se žáci učí posuzovat také formální stránku textu a jeho stavbu. Znalosti a dovednosti, které jsou potřeba pro osvojení si spisovné podoby českého jazyka, získávají žáci v komponentu jazyková výchova. Žáci se učí rozlišovat a poznávat další formy českého jazyka.

Jazyková výchova si klade za cíl vést žáky k přesnému a logickému myšlení. Toto myšlení je základním předpokladem pro jasné, srozumitelné a přehledné vyjadřování. V rámci rozvoje potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují obecné intelektové dovednosti žáků, například srovnávat různé jevy, zjišťovat v čem se shodují a v čem se odlišují, třídit je do skupin dle určitých hledisek a dospět tak k zobecnění. V tomto komponentu se český jazyk stává předmětem poznání, nikoliv pouze nástrojem poznání.

V literární výchově získávají žáci prostřednictvím četby znalosti o základních literárních druzích a učí se vnímat jejich typické znaky, najít umělecké záměry autora a tvořit vlastní názory o přečteném díle. Žáci postupně dosahují základních čtenářských návyků a schopností a rozvíjejí je. Žáci jsou schopni tvořivé recepce textu, interpretace i produkce literárního textu. Poznatky a prožitky, kterých žáci dosahují, mohou mít pozitivní vliv na

jejich postoje, životní a hodnotové orientace a obohatit tak jejich život. Prostřednictvím dramatické výchovy, která je zařazena v RVP ZV jako doplňující vzdělávací obor, se může vhodně rozvíjet verbální i neverbální komunikace.¹⁴

Porozumění komunikačním sdělením je stěžejní cíl výuky ČJL. Prostřednictvím digitálních technologií také dochází ke komunikaci, při užívání digitálních technologií se jejich uživatelé setkávají s jinými typy textů než v tištěných médiích. Nad souvislými texty převažují texty nesouvislé, informace lze sbírat v jiné podobě (obrazové, filmové). Komunikaci a získávání informací prostřednictvím digitálních technologií je třeba porozumět, proto je zahrnutí digitálních dovedností do výuky ČJL žádoucí, ale výuka musí obsahovat jevy, které jsou žádoucí pro rozvoj dítěte. Petr Koubek ve svém odborném článku tyto jevy definoval takto:

- *schopnost identifikovat problém,*
- *schopnost položit si otázky,*
- *schopnost hledat zdroje k jejich řešení a zodpovězení,*
- *schopnost tyto zdroje hodnotit a vybírat ty spolehlivé,*
- *schopnost posečkat s celistvým, tolik lákavým rozhodnutím, kudy dál, až po posouzení více názorů a argumentů,*
- *učinění konkrétních kroků až po promyšlení jejich důsledků apod.¹⁵*

Revize RVP ZV

Revize primárně vychází z dokumentů Strategie 2030+, Hlavní směry revize a Zadání pro NPI.

Cílem dokumentu Strategie 2030+, který zahrnuje období dekády mezi lety 2020-2030, je modernizace vzdělávacího systému v rámci regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení. Ve Strategie 2030+ jsou formulovány dva cíle. Prvním cílem je zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí, které jsou potřebné pro aktivní občanský a společenský život. Druhým cílem je snížení nerovnosti k přístupu ke vzdělávání.¹⁶

¹⁴ MŠMT, 2021

¹⁵ KOUBEK, P., 2020

¹⁶MŠMT; NPI ČR, 2022

Dokument Hlavní směry revize RVP ZV obsahuje vize, zadání a hodnoty, kterými se zabývají tvůrci revidovaného RVP ZV (Národní pedagogický institut ČR, učitelé z praxe, experti z nestátních organizací, didaktici z pedagogických fakulta další).¹⁷

V dokumentu Zadání pro NPI: Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který navazuje na Strategii 2030+ a na Hlavní směry revize, je obecně popsána plánovaná změna RVP ZV. Například: formulace v RVP ZV budou srozumitelné pro tvůrce ŠVP; na základě revidovaného RVP ZV jsou vytvořeny nejméně tři odlišné modelové ŠVP; v RVP ZV bude stanovena povinnost průběžně hodnotit dosahování očekávaných výstupů.

V dokumentu je popsána aktualizace, redukce a pojetí vzdělávacího obsahu. Například: RVP ZV stanoví společný obsahový základ, který bude společný všem žákům v příslušném stupni vzdělávání. Na prvním stupni bude společný základ tvořit 100 hodin na 1. stupni ZŠ z celkových 118 hodin, na druhém stupni bude společný základ tvořit 86 hodin z celkových 122 hodin. Zbýlých 18 hodin na 1. stupni a 36 hodin na druhém stupni budou tvořit tzv. disponibilní hodiny, které slouží nejen k prohlubování učiva nad společný základ, ale také k upevňování a procvičování učiva společného základu. Vzdělávací obsah by měl odpovídat soudobému stavu poznání a trendům vývoje světa a společnosti, a přitom zohlednit základní provázanost se vzdělávacím obsahem současného kurikula. Redukce vzdělávacího obsahu napomůže jeho trvalému osvojení. Vzdělávací obsah nepokrývá všechna témata oboru, z něhož vychází. Vzdělávací obsah bude respektovat kompetence, bude stavět na všech jejich složkách. Vzdělávací obsah bude vytvářen směrem od oblastí k oborům, to napomůže mezioborové integraci.

Očekávané výstupy uvedené RVP definují společný základ a umožňují dosáhnout různé kvalitativní úrovně jejich zvládnutí. Očekávané výstupy jsou stanoveny pro základní gramotnosti, klíčové kompetence a pro vzdělávací oblasti a vzdělávací obory. Mohou být formulovány také jako zkušenosti. Zkušenosti očekávané výstupy stanoví, že žák prošel nějakou zkušeností, nelze hodnotit úroveň jejich zvládnutí. Kvalitativní úrovní bude několik, všechny očekávané výstupy budou formulovány tak, aby většina žáků dosáhla alespoň optimální úrovně.¹⁸

¹⁷MŠMT, 2022 a

¹⁸ MŠMT, 2022 b

Revizí RVP ZV tvoří pracovní skupiny pro jednotlivé vzdělávací oblasti a pracovní skupiny koordinační a koncepční. Na vytváření revize se podílí také Expertní panel, který je zároveň supervizorem.¹⁹

Rozvíjení digitálních kompetencí v českém jazyce na 2. stupni ZŠ

Podle programu **Podpora rozvoje digitální gramotnosti** poskytuje vzdělávací obor Český jazyk a literatura možnosti pro rozvoj digitálních kompetencí v těchto oblastech: Informační a datová gramotnost, Komunikace a kolaborace, Tvorba digitálního obsahu.

Oblast digitálních kompetencí Informační a datová gramotnost lze ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura rozvíjet např. tím, že žáci vyhledávají v různých digitálních zdrojích informace, vyhledávají ve specializovaných databázích, zjišťují si význam neznámého slova v elektronických verzích Akademického slovníku cizích slov, Slovníku spisovné češtiny, Slovníku spisovného jazyka českého, ověřují si správný pravopis určitého jevu v Internetové jazykové příručce. Posuzují důvěryhodnost zjištěných informací z hlediska důvěryhodnosti elektronického zdroje. Odlišují emotivní vyjádření od faktů, identifikují argumentační klamy a fauly. Žáci si na internetu ověřují pravdivost tvrzení, které jsou uvedené v komunikaci na sociálních sítích. Získané informace si ukládají pomocí záložek nebo aplikací pro opakované využití.

V rámci rozvíjení oblasti digitálních kompetencí Komunikace a kolaborace mohou žáci pracovat při skupinových aktivitách prostřednictvím sdíleného úložiště, ve kterém budou vytvářet studijní materiály. Žáci funkčně volí jazykové prostředky vzhledem k webové komunikační platformě a k webovému komunikačnímu prostředí. Osvojují si psaní oficiálních E-mailů, využívají digitální šablony. Osvojují si komunikační zásady a postupy pro komunikaci s orgány státní správy například vyplňováním elektronických formulářů. Zapojují se do skupin na sociálních sítích, které založily místní komunity. Žáci mohou také odpovídat v anketách na webových stránkách své obce. Žáci si osvojují pravidla netikety pro různé komunikační platformy. Žáci dokáží vytvářet svou digitální identitu. Chápu význam digitální stopy a uvědomují si možné důsledky každého komentáře.

¹⁹ NPI ČR, 2023

V rámci oblasti digitálních kompetencí Vytváření digitálního obsahu žáci v textovém editoru vytváří digitální obsah. Neměli by se spoléhat pouze na jeden typ textového editoru. V rámci výuky odborného stylu si žáci osvojí základy typografie a formátování odborného textu. Ze získaných informací žáci vytvoří prezentaci, dokument, video, audiozáznam nebo jiný digitální obsah. Z autorských produkčních slohů mohou vytvářet e-knihy, mohou sdílet své texty na svém blogu nebo na platformě, která je zaměřena na sdílení autorských textů. Žáci dodržují citační normu. Odkazují na zdroje informací, uvádějí licence obrázků. K citování využívají generátor citací.

Součástí programu Podpora rozvoje digitální gramotnosti jsou tzv. **digitální vzdělávací zdroje (DVZ)**. Pro cílovou skupinu žáků na 2. stupni ZŠ a pro vzdělávací obor Český jazyk a literatura jsou zveřejněny následující DVZ.²⁰

- 1) Autorská práva a licence aneb citujeme správně, autorkou je Mgr. Nela Votápková. DVZ rozvíjí oblast digitálních kompetencí Vytváření digitálního obsahu, konkrétně rozvíjí digitální kompetenci Autorská práva a licence. Cílem je žáky seznámit se základními pojmy autorského práva a s licencemi, na jejichž dokáží vytvořit citaci v rámci autorského zákona. Vhodné je DVZ zařadit do výuky odborného stylu. Získané znalosti žáci uplatní i v dalších předmětech při vytváření referátů a prezentací.
- 2) Jak psát komentáře k příspěvku na blogu, autorkou DVZ je Mgr. Ludmila Kovaříková. DVZ rozvíjí oblast digitálních kompetencí Vytváření digitálního obsahu, konkrétně digitální kompetenci Interakce pomocí digitálních technologií. Cílem DVZ je osvojení si dovednosti komentovat spolužákův blogový příspěvek a vyjadřovat svůj názor zdvořile, respektovat odlišné názory, reagovat na kritiku a jemně upozorňovat na chyby.
- 3) Netiketa napříč internetem, autorkou DVZ je rovněž Mgr. Ludmila Kovaříková. DVZ rozvíjí také oblast digitálních kompetencí Vytváření digitálního obsahu, konkrétně digitální kompetenci Netiketa. Cílem DVZ je pojmenovat obecná pravidla pro různé komunikační platformy.
- 4) Web na podporu komunikace v sociálních sítích a v sociálních fórech, autorkou je Hana Marešová, cílem DVZ je, aby žáci získali přehled v českých i světových sociálních sítích a osvojili si zásady komunikace na sociálních sítích. DVZ rozvíjí

²⁰Rešerše DVZ provedena ke dni 28. 7. 2023

oblast digitálních kompetencí Komunikace a kolaborace, konkrétně digitální kompetenci Interakce prostřednictvím digitálních technologií.²¹

²¹ Jeřábek, T., 2018

Metodologická část

Položili jsme si základní výzkumnou otázku, zda se v učebnicové řadě Český jazyk – nová generace nakladatelství Fraus nacházejí cvičení, která mají předpoklad rozvíjet digitální kompetence při úpravě zadání. Naším cílem při analýze učebnic bylo identifikovat cvičení, která při úpravě zadání vykazují potenciál pro rozvoj digitálních kompetencí.

Po provedení analýzy učebnic jsme se následně soustředili na tvorbu vlastních zadání, která by vhodným způsobem doplnila již existující obsah učebnicové řady, a rozšířila tak možnosti, které má učitel ve výuce českého jazyka a literatury, pokud s danou učebnicovou řadou pracuje.

Způsoby provedení výzkumu

Při analýze jsme vycházeli z dokumentu „Podpora rozvoje digitálních kompetencí“, který byl představen v teoretické části této práce a slouží jako metodický přehled digitálních kompetencí. Cílem výzkumu není dosáhnout vyčerpávajícího výčtu cvičení, ale spíše provést reprezentativní výběr typů cvičení, která by mohla být relevantní pro rozvoj digitálních kompetencí. Podrobné výsledky této analýzy jsou přílohou této práce. V přehledových tabulkách jsou uvedena cvičení s odkazem na stranu, kde se v konkrétní učebnici cvičení nachází, a zadání daného cvičení.

Následně jsme provedli obsahovou analýzu zadání a rozčlenili jsme cvičení dle oblastí digitálních kompetencí, které lze pomocí nich rozvíjet.

Vymezení zkoumaného vzorku

V rámci výzkumné části této práce byla provedena analýza sady učebnic a pracovních sešitů pro český jazyk pro druhý stupeň základní školy, které byly vydány nakladatelstvím Fraus. Tato analýza zahrnovala jak tištěné učebnice, tak i hybridní cvičení, která jsou dostupná online na stránkách nakladatelství. Konkrétně byly analyzovány následující učebnice a pracovní sešity:

Učebnice a pracovní sešit Český jazyk 6 – nová generace

Učebnice a pracovní sešit Český jazyk 7 – nová generace

Učebnice a pracovní sešit Český jazyk 8 – nová generace

Tato analýza byla klíčovým krokem v posouzení existence a povahy cvičení, která mohou přispět k rozvoji digitálních kompetencí žáků ve výuce českého jazyka na druhém stupni základní školy.

Analýza učebnic

Byla provedena analýza cvičení obsažených v učebnicové řadě. Cvičení jsou zkoumána z hlediska jejich potenciálupodporovat a rozvíjet digitální kompetence po případných úpravách. Souhrnné výsledky analýzy jsou uvedeny v Příloze 1 této práce.

Po provedení analýzy jsme zjistili, že učebnicová řada obsahuje cvičení, která vykazují potenciál pro rozvoj pouze některých oblastí digitálních kompetencí, nikoli všech. Konkrétně se jednalo o oblasti Informační a datová gramotnost a Tvorba digitálního obsahu. Tyto dvě oblasti je možné rozvíjet po drobné úpravě již existujících zadání.

Výsledky analýzy nám poskytly důležité informace o tom, že lze existující cvičení využít ve výuce.

Výsledky výzkumu

Na základě provedené analýzy je možné konstatovat, že ve zkoumané učebnicové řadě skutečně existují cvičení, která mají potenciál rozvíjet digitální kompetence, konkrétně v oblastech Informační a datová gramotnost a Tvorba digitálního obsahu. Nicméně, je důležité poznamenat, že tato cvičení nezahrnují všechny oblasti digitálních kompetencí, a tudíž není možné tvrdit, že pokrývají všechny aspekty digitální gramotnosti.

V učebnicích a pracovních sešitech zcela chybí cvičení pro rozvoj oblastí digitálních kompetencí Komunikace a kolaborace, Bezpečnost, Řešení problémů. Tato skutečnost se stala východiskem pro praktickou část této práce, kde bylo naším cílem chybějící cvičení vytvořit, dle možností ověřit ve výuce a reflektovat s využitím metodiky 3A.

Praktická část– soubor autorských didaktických materiálů

Praktická část práce soustředí na autorská cvičení, která slouží rozvoji konkrétních oblastí digitálních kompetencí. Je třeba poznamenat, že některá z těchto cvičení mohou poskytovat podporu ve více než jedné oblasti digitálních kompetencí. Tato autorská cvičení jsou ve výzkumu systematicky uspořádána podle toho, zda byla ověřena ve výuce, či nikoli. Cvičení, která byla ověřena ve výuce, byla zpracována metodikou 3A. Konkrétní ročník, v němž byla každá aktivita realizována, je uveden vždy u anotace aktivity.

V popisu každé aktivity jsou uvedeny informace o rozvíjených oblastech digitálních kompetencí. Pro přehlednost jsou názvy oblastí digitálních kompetencí vysazeny tučně, názvy konkrétních digitálních kompetencí jsou vysazeny podtrženě.

1. Soubor autorských didaktických materiálů ověřených ve výuce

Materiály byly vytvořeny pro 6.-9. ročník ZŠ, ve výuce byly ověřeny na dvou základních školách (ZŠ a MŠ Žinkovy a ZŠ a MŠ Plánice) v době od října 2022 do února 2024. Bylo ověřeno pouze devět materiálů, neboť autorka práce neměla dostatečný přístup k odpovídajícímu počtu výukových jednotek v českém jazyce na druhém stupni základní školy.

Materiál do výuky č. 1. 1.

Vyhledávání neznámých slov v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého a v Internetové jazykové příručce

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, konkrétně digitální kompetenci Prohlížení, vyhledávání a filtrování dat, informací digitálního obsahu. Úkolem žáků je uvědomit si, hledají-li gramatický význam slova nebo lexikální význam slova. Dovedou tedy formulovat své informační potřeby a použít vhodný prostředek k dosažení svého cíle. Dále dovedou se slovníkem či příručkou pracovat, to znamená zjišťovat lexikální i gramatický význam hledaných slov.

Popis aktivity

Žáci dostanou k dispozici pracovní list, jehož součástí je text s neznámými slovy. Úkolem žáků je text si přečíst a zjistit lexikální význam neznámých slov. Dalším úkolem je určit u podstatných jmen jejich rod a vzor. Zjištěné významy slov žák zaznamenává do pracovního listu. Pokud žák slovní význam zná, ověří si ve slovníku jeho správnost. V Internetové jazykové příručce si žák ověří gramatický rod podstatného jména a jeho deklinační paradigma.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 6. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní list, psací potřeby.

Časová dotace

45 minut

Forma práce

Individuální práce

Anotace průběhu aktivity

Tato aktivita byla realizována v 6. ročníku základní školy a byla začleněna do opakovacích cvičení zaměřených na určování rodu podstatných jmen a jejich přiřazování ke vzoru. Celkem se aktivity zúčastnilo 19 žáků. Cílem aktivity bylo upevnit znalosti žáků z určování mluvnických kategorií a deklinace podstatných jmen. Forma práce byla individuální.

Na začátku výukové jednotky byl každému žákovi přidělen notebook a pracovní list. Žáci si měli přečíst text a zamyslet se nad slovním významem podtržených slov. Slova, která neznají, mohli ověřit v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého.

Pracovní list byl rozdělen do dvou částí. V první části žáci určovali gramatický význam slov, zatímco ve druhé části vyhledávali slovní význam. Samotné zjišťování významů probíhalo formou samostatné práce. S menší asistencí zvládli všichni žáci úkol splnit. Kontrola správnosti významů nebyla provedena v určeném čase, ale byla provedena následující vyučovací hodinu.

Tato aktivita nejen poskytla příležitost k opakování gramatických a lexikálních jevů, ale také rozvíjela dovednosti žáků v práci s informačními zdroji online a samostatném zjišťování významů slov.

Analýza průběhu aktivity

Prvních pět minut z hodiny patřilo rozdáváním notebooků žákům. Aktivita navazovala na opakování učiva o rodu a vzoru podstatných jmen. Žáci navázali na předešlou hodinu opakováním určování rodu substantiv a přiřazením substantiv ke vzoru. Proto bylo přiřazování podstatných jmen ke vzoru zařazeno jako první úkol, ale žákům by se slovy lépe pracovalo, pokud by znali jejich význam. Někteřím žákům dělalo problém uvědomit si, ve kterém internetovém zdroji mají vyhledávat. Žáci úkol s menší dopomocí zvládli v určeném čase. Dopomoc spočívala v určení internetového zdroje, individuálním vysvětlení práce s internetovým Slovníkem spisovného jazyka českého a Internetové jazykové příručky. Dopomoc potřebovalo 5 žáků.

Alterace aktivity

Pracovní list by měl být zkrácen; měl by obsahovat méně slov, u kterých je potřeba určit význam, protože všichni žáci pracovní list vyplnili v časovém limitu, ale nebyla uskutečněna kontrola správnosti významů. V pracovním listu by mělo být změněno pořadí

prvního a druhého cvičení, žákům by se lépe určoval rod u slov, jejichž význam znají. Žáci při ověřování významů slov, která znali, by mohli vyhledat, do jakých frází jsou tato slova zapojena.

Ukázka pracovního listu

Přečti si text. Rozhodni, jakého rodu jsou zvýrazněná slova. Ke kterému vzoru je přiřadíš? Vysvětli význam podtržených slov. Vezmi si na pomoc internetový Slovník spisovného jazyka českého (<https://sjsj.cas.cz/>) a Internetovou jazykovou příručku (<https://prirucka.ujc.cas.cz/>).

O prázdninách jsem navštívil svou **kmotru**. Zavzpomínal jsem si na **dětství**. Rok, co rok jsem jezdil na celé léto za tou laskavou **dámou**. Stále bydlí ve stejné **chýši**, která zvenku není oku lichotivá, ale uvnitř je nadmíru útulná. Před chýší se nachází velký **lán**, který opatruje **hastroš**, hned vedle se nachází veliké **brlení**, které je celé pokryté popínavými růžemi a **ostružinami**. Obydlí mé kmotry je neveliké, nachází se v něm pouze veliká **světnice**. Kromě prostorného stolu, **kredence** a **almara** stojí v rohu světnice také soška svaté Barbory, která je patronkou **havířů**. Má na sobě sváteční **roucho**. Padla na mě **nostalgie**. Dětství už se nevrátí.

Urči rod a vzor podstatného jména:

kmotra _____ dětství _____

dáma _____ chýše _____

lán _____ hastroš _____

brlení _____ ostružina _____

světnice _____ kredenc _____

almara _____ havíř _____

roucho _____ nostalgie _____

Vysvětli význam slov:

kmotra _____

chýše _____

lán _____

hastroš _____

brlení _____

světnice _____

kredenc _____

almara _____

havíř _____

roucho _____

nostalgie _____

Kolik slov bylo pro tebe neznámých? _____

Materiál do výuky č. 1. 2.

Zjišťování mnohoznačnosti nebo jednoznačnosti u slov; zjišťování mnohoznačnosti nebo homonymie u slov pomocí internetového Slovníku spisovného jazyka českého

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, konkrétně digitální kompetenci Prohlížení, vyhledávání a filtrování dat, informací digitálního obsahu. Úkolem žáků je pomocí internetového Slovníku spisovného jazyka českého rozhodnout, jedná-li se o slovo jednovýznamové, mnohovýznamové, nebo homonymum.

Popis aktivity

Po společném zopakování rozdílu mezi slovy jednovýznamovými a mnohovýznamovými dostanou žáci pracovní list se slovy, u kterých mají určit jednoznačnost, nebo mnohoznačnost. U mnohovýznamových slov žáci nemusejí znát všechny významy. Následuje vysvětlení, jak vyhledávat v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého významy slov. Žáci samostatně zjišťují významy jednotlivých slov, která mají uvedena v pracovním listu. Na konci aktivity se uskuteční kontrola správnosti. Na druhém pracovním listu je úkolem žáků zjistit, zda se jedná o slova polysémní, nebo homonymní. Žáci jsou instruováni, jak v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého poznají rozdíl mezi homonymem a mnohovýznamovým slovem. Žáci své zjištění doplní do pracovního listu.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 7. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní listy, psací potřeby.

Časová dotace

2x 15 minut

Forma práce

Individuální práce

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla určena žákům 7. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 18. Aktivita byla zařazena mezi opakovací cvičení pro rozlišení jednoznačnosti a mnohoznačnosti slov. Na začátku výukové jednotky si žáci společně s vyučujícím zopakovali rozdíl mezi jednovýznamovými a mnohovýznamovými slovy. Následně byla žákům promítnuta na plátně práce s internetovým Slovníkem spisovného jazyka českého. Žákům bylo ukázáno, jak ve slovníku poznají rozdíl mezi jednovýznamovým a mnohovýznamovým slovem. Jednoznačnost, nebo mnohoznačnost uvedených slov žáci zjišťovali ve slovníku samostatně. Následovala společná kontrola správnosti.

Žákům byl na příkladech nově vysvětlen rozdíl mezi mnohoznačnými slovy a homonymy. Dále žáci pracovali samostatně; vyhledávali významy slov uvedených na pracovním listu a zjišťovali, zda se jedná o homonyma, nebo o slova mnohoznačná. Kontrola správnosti proběhla následující hodinu.

Analýza průběhu aktivity

Ve výukové jednotce bylo zařazeno opakování, práce s prvním pracovním listem, společná kontrola správnosti, expozice nového učiva, práce s druhým pracovním listem. Zhruba pět minut z hodiny bylo věnováno rozdávání notebooků. Práce s internetovým slovníkem navazovala na průběh předešlé hodiny: opakování slov jednovýznamových a mnohovýznamových. Žákům byl na příkladech vysvětlen rozdíl mezi slovy mnohovýznamovými a homonymy. Homonyma i slova mnohovýznamová žáci viděli vyhledané v internetovém jazykovém slovníku. Snadno pochopili rozdíl mezi nimi. Žáci neměli problém s pochopením prvního ani druhého zadání. Mírné potíže u jednotlivých žáků byly vyřešeny individuálně. U druhého pracovního listu neproběhla kontrola správnosti.

Alterace aktivity

Aby byla uskutečněna kontrola správnosti druhého cvičení, měly by být pracovní listy zkráceny. Pro lepší průběh aktivity by žáci měli mít učivo o významu slov, konkrétně rozdíl mezi homonymy a slovy mnohoznačnými, osvojené. Žáci by se nemuseli tolik soustředit na uvědomění si rozdílu mezi homonymy a slovy mnohoznačnými a zároveň na práci se slovníkem.

Ukázka pracovního listu

Významy slova

1. Jsou to slova jednoznačná, nebo mnohoznačná? Zjisti to v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého. <https://ssjc.ujc.cas.cz/>

Ten **nůž** jsem naostřil včera. _____

Zbývá mi v sešitě poslední **list**. _____

Kmen tohoto stromu neobejmu. _____

Bolí mě **pata**. _____

Vynes **papíri** plasty. _____

Samota je strašlivá. _____

Půjč mi **hřeben**. _____

Byla to moc dobrá **žvýkačka**. _____

Přeběhla přes cestu černá **kočka**. _____

Dostali jsme **kalendář** na příští rok. _____

Byla to první **hvězda** na nebi. _____

Pes vyrazil ostrý **štěk**. _____

Pampeliška má tlustý a dlouhý **kořen**. _____

Stavba našeho domu pokračuje. _____

Každé ráno piji pomerančový **džus**. _____

Neděle je dnem odpočinku. _____

2. Homonymum nebo slovo mnohoznačné? Odpovědi najdeš v internetovém Slovníku spisovného jazyka českého.

Chyběla mi **raketa** na tenis. **Raketa** vzlétla do vesmíru. _____

Je to nejedlá **houba**. **Houba** ve dřezu zapáchá. _____

Kup mi **los**. **Los** je obrovský. _____

Trápí mě výrůstky na **patě**. Sejdeme se u **paty** hory. _____

Mám úplně bílý **jazyk**. **Jazyk** v botě mě tlačí. _____

Modelka má štíhlý **pas**. Nezapomeň na **pas**. _____

V Žinkovech je **zámek**. Zamkni to na **zámek**. _____

Materiál do výuky č. 1. 3.

Tvorba infografiky

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, konkrétně digitální kompetence Prohlížení, vyhledávání a filtrování dat, informací digitálního obsahu a Hodnocení dat, informací a digitálního obsahu. Rozvíjí také oblast **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně Vytváření digitálního obsahu a Autorská práva a licence.

Popis aktivity

Úkolem žáků je vyhledat informace o zadaném tématu. Vyhledávají informace převážně v internetových zdrojích, informace si ověřují. Získané informace graficky upraví v programu canva.com., použijí volně dostupný obrázek. Výsledkem je infografika, která může být prezentována digitálně nebo v tištěné podobě.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 6. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu

Časová dotace

45–90 minut

Forma práce

Individuální práce

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla realizována v 6. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 15. Cílem výukové jednotky bylo prohloubení dovednosti vyhledávání informací. Výuková jednotka byla rozdělena na dvě části: uvedení do tématu a samotná realizace. Samotné realizaci aktivity předcházela práce s pracovním listem, díky které se žáci seznámili s tématem infografiky. Pracovní list byl zaměřen na opakování učiva o přídavných jménech, tematicky byl zaměřen na vyhynulého živočicha, kterým je dronte mauricijský. Po dokončení práce s pracovním listem následovala diskuze o dalších vyhynulých druzích živočichů. Druhá část výukové jednotky proběhla v počítačové učebně. Žáci si vylosovali název živočicha, o kterém měli zjistit základní informace a na jejich základě vytvořit infografiku. Informace zjišťovali na dvou webových stránkách zaměřených na evidenci živočišných druhů. Zjistit měli informace o výšce (případně délce) živočicha, o jeho hmotnosti, výskytu a období, kdy vyhynul. V závěru vyhledávání měli zjistit krátkou zajímavost. Vyhledávání informací trvalo 20 minut. Ve zbylém čase žáci tvořili infografiku v grafickém editoru [canva.com](https://www.canva.com). Tvorbě infografiky předcházela krátká instruktáž, jak vytvářet grafiku v daném programu. Vyučující instruoval žáky. V zadaném čase vytvořit infografiku všichni nestihli. Infografiky byly dokončeny následující vyučovací hodinu.

Analýza průběhu aktivity

Uvedení do tématu probíhalo hladce a bez komplikací. Několik žáků mělo problém s vyhledáváním informací, problém vyřešilo individuální dovysvětlení. Ostatní žáci neměli s vyhledáváním na internetu problém. V prostředí grafického editoru se většina žáků rychle zorientovala, přesto byly zapotřebí individuální rady, díky kterým vytvořili infografiku všichni žáci.

Alterace aktivity

Pokud by se žáci s prostředím online grafického editoru Canva seznámili v hodinách informatiky nebo výtvarné výchovy, tvorbu infografiky by to uspíšilo. Pokud by žáci častěji vyhledávali informace na internetu, nebylo by zapotřebí individuálních rad.

Pracovní list, který aktivitě předcházet

1. Přečti si text a zařaď jednotlivé druhy zvířat podle toho, jak jsou ohroženy vyhynutím.

vyhynulý

vyhynulý
v přírodě

obecně
ohrožený

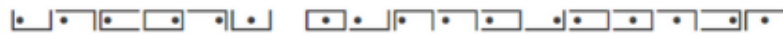
málo
dotčený

Nosorožec tuponosý severní žil na **pastvinách** a savanách.
Od 19. března 2018 už zbývají na světě poslední dva jedinci, žijící v keňské rezervaci Ol Pejeta.
Tučňák uzdičkový je hojně se vyskytující druh.
V roce 1972 byl v Indii schválen **zákon** o ochraně přírody a lov tygrů byl zakázán. Dnes jsou tygři indičtí považováni za ohrožený druh.
Vakovlk tasmánský byl masožravý vačnatec, který žil původně na území Austrálie, Tasmánie a Nové Guineje. Předpokládá se, že vyhynul ve 20. století. Byl **posledním žijícím druhem** čeledi vakovlkovitých.

2. Vypiš přídavná jména a urči jejich druh.

3. Urči mluvnické kategorie vyznačených slov.

Ptáka dodo možná znáte i pod nesprávným, nicméně dobře zapamatovatelným jménem: blboun nejspíš. Byl to veliký nelétavý pták, který po milionech let vývoje na opuštěném ostrově doplatil na setkání s lidmi někdy na počátku novověku. Před lidmi tito ptáci neutíkali a nechali se tedy klidně zabít.

Slovo dodo pochází zřejmě z portugalského, ve které znamená malý hlupák, tedy hlupáček. Zmizel ze světa tak rychle, že se dodnes vědci ptou, jak vlastně vypadal, co jedl a jakým způsobem žil.

Dlouho vědci nevěděli, z jakého ptačího druhu se vyvinul. Analýza DNA potvrdila, že patřil mezi holuby.

Ani proč tak rychle dodo vyhynul, není zcela jasné. Původně se vědci domnívali, že je lidé snědli. Jenže jejich maso mělo údajně odpornou chuť. Zdá se, že dodo spíše než lidé vyhubila zdivočelá domácí zvířata. K jeho vymizení přispěl nízký rozmnožovací schopnosti (hnízdil na zemi a měl pouze jediné vejce) a masové kácení lesů, které kolonisté měnil na třtinové plantáže.

To, že tito podivuhodní obři holubů vyhynuli, je smutné. Přitom stačilo jen trochu ohleduplnosti k přírodě.

(<https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/11120/pribehy-vyhynulych-zvirat-dodo-mauricijsky.html>).

Kdo se tehdy před čtyřmi stoletími zachoval jako blboun?

1. Doplň vynechaná písmena.

2. Vypiš 10 přídavných jmen a urči jejich druh.

3. Zjisti název ptáka. K odhalení šifry ti pomůže tato tabulka.

A B C	D E F	G H Ch
I J K	L M N	O P Q
R S T	U V W	X Y Z

Zadání aktivity

zadání:

1. Vyhledejte tyto informace o zvířeti v těchto zdrojích (*atlaszvirat.cz*, *www.biolib.cz*).

- výška/délka
- hmotnost
- kde žil
- kdy byl vyhuben (případně, zda žije v zajetí)
- zajímavost, která tě zaujala

Všechny informace si zapište.

2. V grafickém editoru Canva si vytvořte návrh s vlastními rozměry. Nastavte si jednotku centimetry a zadejte šířku 148 cm a výšku 210 cm. Do souboru napište název zvířete a informace o něm. Na internetu si vyhledejte obrázek zvířete.

3. Soubor stáhnete a odevzdáte do třídy v MS Teams.

delfínovec čínský

délka: 2 – 2,5 m

hmotnost: 140 kg

výskyt: řeka Jang c'-ťiang (Čína)

vyhuben: 2004

Je funkčně vyhynulý. Něteří jedinci mohou být naživu, ale nedokáží obnovit populaci svého druhu. V roce 2004 byl spatřen zatím poslední delfínovec čínský, v zajetí neži je žádný.

Za je jich vymírání může znečištění řeky, rybolov a lodní doprava.

Materiál do výuky č. 1. 4.

Společné tvoření zápisků do sešitu

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Komunikace a kolaborace**, konkrétně digitální kompetenci Spolupráce prostřednictvím digitálních technologií. Úkolem žáků je společně vytvořit zápisky do sešitu.

Popis aktivity

Žáci se seznámí se způsoby obohacování slovní zásoby prostřednictvím pracovních listů. Každý pracovní list je zaměřen na jiný způsob obohacování slovní zásoby. Součástí každého pracovního listu je text obsahující slova, která byla utvořena stejným způsobem. Se slovy žáci v pracovním listu pracují, plní úkoly, odpovídají na otázky. Součástí každé správné odpovědi je písmeno. Písmena žáci doplní do tajenky. Tajenkou je název způsobu obohacování slovní zásoby. Název žáci doplní do sdíleného dokumentu. Vytisknutý zápis si vlepí do sešitu.

Pracovní listy a nedokončený zápis mají žáci k dispozici v MS Teams. Žáci mohou vyhledávat na internetu.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 7. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní listy.

Časová dotace

45 minut

Forma výuky

Skupinová práce

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla zaměřena na žáky 7. ročníku základní školy a účastnilo se jí 16 žáků. Cílem této aktivity bylo praktické zvládnutí nového učiva týkajícího se způsobů obohacování slovní zásoby. Žáci byli organizováni do skupin po čtyřech, přičemž každá skupina obdržela od učitele odlišný pracovní list.

Při zahájení aktivity bylo žákům vysvětleno, že úspěšným vyplněním pracovního listu získají název konkrétního způsobu obohacování slovní zásoby. Vyučující také informoval žáky o možnosti vyhledávání informací na internetu, což jim mohlo být nápomocné při plnění úkolů.

Během stanoveného časového rámce všechny skupiny úspěšně vyplnily své pracovní listy, přičemž jedna ze skupin dokonce zvládla vyplnit dva listy. Správnost provedených úkolů byla ověřena prostřednictvím tajenky, smysluplnost tajenky potvrdila správnost všech splněných úkolů.

Jednou z nevýhod této aktivity bylo, že každá skupina pracovala s odlišným pracovním listem, což vedlo k tomu, že se žáci seznámili pouze s určitým typem obohacování slovní zásoby. Pro zajištění celkového přehledu bude třeba v následující hodině opakovat jednotlivé způsoby obohacování slovní zásoby a věnovat se jim individuálně.

Analýza průběhu aktivity

Některé skupiny se potýkaly s obtížností již v prvním kroku aktivity, který spočíval ve stahování dokumentu z MS Teams. Tyto skupiny vyžadovaly asistenci učitele k úspěšnému dokončení tohoto úkolu. Během průběhu práce všechny skupiny vyžadovaly podporu vyučujícího. Některé skupiny měly problémy s porozuměním zadání, avšak po dodatečném vysvětlení ze strany učitele dokázaly úkol úspěšně splnit.

Jedna ze skupin se potýkala s obtížemi při vyhledávání neznámých informací prostřednictvím internetového prohlížeče. Žáci v této skupině zadávali nevhodná klíčová slova, což vedlo k tomu, že prohlížeč vracel výsledky, které neodpovídaly jejich potřebám. Toto vyžadovalo další vedení a instrukce od učitele, aby skupina mohla úkol dokončit úspěšně.

Problémy se většinou vyskytovaly v první části hodiny, přičemž ve druhé části hodiny nedošlo k žádným významným komplikacím. Všechny skupiny dokázaly úspěšně dokončit své pracovní listy a tím získat název konkrétního způsobu obohacování slovní zásoby.

Alterace aktivity

Pro zajištění plynulého průběhu aktivity je vhodné, aby se žáci opakovaně seznámili s prací v MS Teams, konkrétně s procesem stahování a nahrávání dokumentů. Důkladné pochopení těchto kroků zvýší efektivitu žáků a sníží pravděpodobnost vzniku potíží při plnění úkolů.

Stejně tak by měli žáci obnovit své dovednosti v práci s MS Word, zejména co se týče formátování textu. Správné ovládání formátovacích nástrojů umožní žákům prezentovat své práce čitelně a esteticky. Tato dovednost je klíčová nejen při plnění konkrétních úkolů, ale i pro rozvoj obecných dovedností práce s textovým editorem.

Ukázka pracovních listů

Způsoby obohacování slovní zásoby

Přečti si pozorně text.

Oko je velice zajímavé slovo. A proč je zajímavé? Protože je všude kolem nás.

Každý den nás sleduje nejedno oko. Bedlivě pozoruje naše oblékání, stolování, chování, učení se a mnoho jiných aktivit. Ale to není jediné oko, se kterým se můžeme setkat. Chce-li být dívka za dámu, vezme si pod sukni silonky. Ale i na nich ji může nemile překvapit oko. Silonky lze vyměnit, katastrofu zažehnat, ale v poledne se nám do cesty připlete další oko. Tentokrát na talíři. Z polévky na nás hledí mastné oko.

Oko nás ještě neopustí. Odpoledne nás další oko překvapí na výletě. Při procházce zámeckou zahradou potkáme páva. Jeho ocas je krásný, protože je plný pavích ok.

Na výletě nám pěkně vyhládlo, proto si k večeři usmažíme volská oka.

Tím končí náš den se slovem oko.

1. O jakém slově je celý text?

(V) den (M) oko (D) silonky

2. Kolik významů slova oko je v textu?

(T) 4 (E) 5 (O) 3

3. Napiš další význam slova oko.

Odpověď:

4. Které slovo má více významů?

(R) příslovce (A) list (C) podběl

5. Napiš tři významy slova list.

Odpověď:

6. Který význam slova oko byl jako první?

(T) oko na punčoše (G) mastné oko (O) zrakový orgán

7. Podle čeho bylo přeneseno pojmenování oko ze zrakového orgánu na další skutečnosti?

(R) podle tvaru (V) podle barvy

tajenka:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

		T		F			A
--	--	---	--	---	--	--	---

Způsoby obohacování slovní zásoby

Přečti si pozorně text.

Sopka či také vulkán je porucha povrchu planety či měsíce, kudy se na povrch dostává směs roztavených hornin (magma) a **sopečných** plynůz hlouběji umístěného magmatického rezervoáru. Samotný termín sopka je často používán pro označení tělesa ve tvaru kuželovité hory, nicméně jsou známy i druhy sopek, které žádný kužel nevytváří. Tvar je především závislý na složení magmatu, charakteru a intenzitě sopečné erupce. Na Zemi se sopky nejčastěji vyskytují podél okrajů **tektonických** desek nad tzv. horkými skvrnami, situovanými mimo tyto okraje, což vysvětluje teorie o deskové **tektonice**. Jinými formami jsou například bahenní sopky (ty až na pár výjimek nesouvisí se sopečnou činností) nebo kryovulkány, vyskytující se na některých měsících sluneční soustavy: Europa, Enceladus, Triton, Titan. Věda, zkoumající sopečnou činnost, se nazývá vulkanologie.

(Převzato z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Sopka>)

1. Jakou část mají společnou slova: **sopka** a **sopečných**; **tektonika** a **tektonických**?

Odpověď: *(druhé písmeno odpovědi je součástí tajenky)*

2. Které slovo existovalo dříve?

Odpověď: (A) sopečných (D) sopka

2. Najdi v textu další dvojici slov podle vzoru: **sopka** a **sopečných**.

Odpověď:

3. Z jakého slova vzniklo slovo **bahenní**?

Odpověď *(poslední písmeno odpovědi je součástí tajenky)*

4. Vyber z nabídky způsob tvoření nových slov: **bahenní**, **sopečných**.

(P) skládání (B) zkracování (Z) odvozování

5. Vyber správné vysvětlení slova **odvozování**:

(O) vytvořit z nějakého základu (S) spojit dohromady (C) něco zkrátit

6. Zvýrazněná část slova **sopka** je?

(A) předpona (T) koncovka (V) přípona

tajenka:

1. 2. 3. 4. 5. 6.

		V				V	Á	N	Í
--	--	---	--	--	--	---	---	---	---

Způsoby obohacování slovní zásoby

Přečti si pozorně text.

Minulý **víkend** byl **prima**, protože jsem odehrál své první utkání ve fotbale. Báł jsem se, že bude pršet, proto jsem si na internetu vyhledal předpověď počasí. **Meteorologové** se nezmýlili! Už od rána svítilo slunce. Dopoledne se trochu zatáhlo, ale odpoledne se počasí umoudřilo a bylo příjemných 20 stupňů Celsia.

Už od brzkého rána jsem se na zápas připravoval. Kopačky a chrániče jsem měl dávno připravené. **Dres** a štlupny jsem dostal na hřišti. Na stravě záleží, proto jsem snídal a obědval stravu bohatou na **proteiny**. S sebou jsem si vzal svačinu bohatou na **karbohydráty**, protože po výkonu je potřeba doplnit **sacharidy**.

V půl páté zápas začal. Nervozita stoupala. Hrál jsem v základní sestavě v útoku. První poločas skončil stavem 0:1. V druhém poločase jsme se do toho opřeli. V 60. minutě padl náš první **gól** a v 86. minutě jsem dokonce i já dal branku. Měl jsem štěstí, **gólman** měl děravé ruce.

Zápas skončil stavem 2:1. Vítězství jsme slavili až do pozdního večera.

1. Co mají společného zvýrazněná slova?

Odpověď:

2. Najdi tři dvojice synonym.

Odpověď:

3. Zjisti význam zvýrazněných slov. Spoj slovo s jeho významem.

1. víkend (M) organické látky obsažené v rostlinných a živočišných tkáních (cukry)
2. prima (Á) branka
3. meteorolog (P) doba pracovního odpočinku na konci týdne
4. dres (Í) bílkoviny
5. proteiny (Ř) dobrý, výborný, znamenitý, prvotřídní, skvělý
6. sacharidy (N) brankář
7. gól (J) sportovní oděv
8. gólman (E) odborník v meteorologii (vědě o zemské atmosféře)

tajenka:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

								í
--	--	--	--	--	--	--	--	---

4. Přiřaď slova k jazykům, ze kterých jsou přejata do češtiny.

Slova: víkend, prima, dres, protein, sacharid, gól, gólman

angličtina:

řečtina:

latina:

5. Napiš další čtyři slova, která jsou přejata z angličtiny.

Odpověď:

6. Napiš jedno slovo, které je přejato z němčiny.

Odpověď:

7. Ze kterého jazyka v současné době přejímáme nejvíce slov?

Odpověď:

Způsoby obohacování slovní zásoby

Přečti si pozorně text.

Planeta Země je naším domovem. Na **zeměkouli** nalezneme oceány a **světadíly**. Naším kontinentem je **Eurasie**. **Pravděpodobné** stáří naší planety je 4,5 miliardy let. Život na naší planetě započal v pravěku a přes další historické epochy (**starověk**, **středověk**, **novověk**) přetrvává dodnes, do moderní doby.

Historie naší **modrozelené** planety je **pozoruhodná**. Všichni musíme **spolupracovat**, aby naše vesnice, města, **maloměsta**, **velkoměsta** a vůbec celá planeta přetrvala. Aby se budoucí žáci o ní mohli učit v **zeměpisu**, a aby žáci mohli nahlédnout do její historie v **dějepis**.

1. Co mají společného zvýrazněná slova?

Odpověď:

2. Spoj složeninu se slovy, ze kterých vznikla.

1. zeměkoule	(D) starý, věk
2. světadíl	(Á) podobný pravdě
3. Eurasie	(S) země, koule
4. pravděpodobně	(L) Evropa, Asie
5. starověk	(K) díl světa
6. modrozelený	(Í) malé, město
7. maloměsto	(N) země, psát
8. zeměpis	(Á) modrý, zelený

tajenka:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
								í

3. Vymysli (najdi) dalších šest ustálených složených slov.

Odpověď:

4. Vytvoř jedno slovo.

velké, město = _____

sever, východ = _____

pracovat spolu = _____

hodný pozoru = _____

mžik oka = _____

žel bohu = _____

zrádce vlasti = _____

Způsoby obohacování slovní zásoby

Přečti si pozorně text.

Slovo nesoucí význam může být úplně samo, nemusí být součástí věty a my si ihned představíme jaký nese význam (nebo významy). Například slovo pes. Každý si představí čtyřnohé štekající zvíře. Nebo třeba strom. Každý si představí vysokou dřevinu s kmenem a korunou.

Ale existují také ustálená slovní spojení, která se skládají ze dvou nebo více slov. Například **minerální voda**. Hned si vybavíme vodu obsahující vápník, hořčík nebo jiné minerály. Když uslyšíme slovo minerální, nenapadne nás pouze voda obohacená o minerály, ale také pramen bohatý na minerály nebo minerální vata používaná k izolaci. Když uslyšíme slovo voda, nenapadne nás pouze ta minerální.

Proto slovo minerální a voda musí být nerozluční kamarádi, nesmí se jeden druhému ztratit. To samé je i s papírem. Papír může být různý, ale při balení dárků používáme jediné **balicí papír**.

Mezi nerozlučné kamarády patří **Jižní Amerika, Indický oceán, kyselina mravenčí, Spolková republika Německo, podstatné jméno** a mnoho dalších.

1. Co mají společného zvýrazněná slova?

Odpověď:

2. Jedná se o ustálené slovní spojení?

1. kyselina sírová	(S) ANO	(K) NE
2. rozkvetlá louka	(T) ANO	(O) NE
3. malý chlapec	(J) ANO	(U) NE
4. střední Evropa	(S) ANO	(R) NE
5. hraboš polní	(L) ANO	(E) NE
6. krvavec toten	(O) ANO	(V) NE
7. hnědé oči	(H) ANO	(V) NE
8. labuť velká	(Í) ANO	(Á) NE

tajenka:

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

								í
--	--	--	--	--	--	--	--	---

3. Vymysli (najdi) další čtyři ustálená slovní spojení.

Odpověď:

4. Doplně ustálená slovní spojení.

zubní _____

skladební _____

borovice _____

dub _____

_____ ovčák

přídavné _____

zajíc _____

obecní _____

kočka _____

javor _____

Zápis do sešitu, který žáci vytvořili.

Způsoby obohacování slovní zásoby

1. tvoření nových slov

odvozování

skládání

zkracování

2. přejímání slov z cizích jazyků

3. přenášení významů - ze základního významu vzniká další, přenesený význam

na základě vnější podobnosti - metafora

na základě vnitřní podobnosti - metonymie

4. tvoření sousloví - vznikají ustálená spojení slov, která teprve v tomto spojení přinášejí plnohodnotný význam

Materiál do výuky č. 1. 5.

Porovnání užití jazykových prostředků dvou digitálních identit jednoho jedince

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Komunikace a kolaborace**, konkrétně digitální kompetenci Správa digitální identity. Úkolem žáků je uvědomit si rozdíl v užití jazykových prostředků dvou digitálních identit.

Popis aktivity

Žáci se zaměří na rozdílné užití výrazových prostředků, které používá stejný jedinec, ale prostřednictvím dvou různých digitálních identit.²² Úkolem žáků je zjistit, s kým jedinec komunikuje prostřednictvím každé digitální identity. Zamyslí se nad vlastním vyjadřováním prostřednictvím digitálních identit.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 8. ročník

Potřebné pomůcky

pracovní listy, psací potřeby.

Časová dotace

15–20 minut

Forma výuky

Samostatná práce

²² Termín digitální identita je použit ve smyslu zanechávání digitální stopy v prostředí internetu.

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla realizována v 8. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 15. Cílem aktivity bylo seznámit žáky s pojmem digitální identita a procvičit vyhledávání textových výrazových prostředků.

Po úvodním brainstormingu, bylo žákům vyloženo, co jsou to digitální identity, a že jedna fyzická osoba může v prostředí internetu vystupovat pod různými digitálními identitami. Dále žáci pracovali samostatně v pracovním listu. Přečetli si všechny čtyři zprávy, které rozdělili do dvou skupin. Všichni žáci zprávy správně roztrídili. Část žáků nepochopila, jakým způsobem splnit třetí úkol. Pomohlo individuální vysvětlení, co mají hledat. Ostatní žáci úkol splnili bez problému. Poznali, komu jsou zprávy určeny a rozlišili výrazové prostředky, kterými se skupiny zpráv odlišují (např: spisovnost/nespisovnost, pravopisná správnost/nesprávnost, emotikony, oslovení apod.) Čtvrtý úkol nedělal problém žádnému z žáků. V odpovědích se žáci shodovali. Podle žáků byla první zpráva zveřejněna na sociální síti (někteří psali konkrétní název sociální sítě: Facebook, Messenger), druhá zpráva byla podle žáků poslána e-mailem. Třetí zpráva byla podle nich poslána v MS Teams a čtvrtá zpráva byla uveřejněna také na sociální síti (někteří žáci byli konkrétní, napsali, že byla zveřejněna na Instagramu). Pátý úkol probíhal formou diskuze.

Analýza průběhu aktivity

Žáci si pod pojmem digitální identita nepředstavili nic. Po rozdělení sousloví na jednotlivá slova, jsem se od žáků dozvěděla, že slovo digitální má něco společného s počítačem a slovo identita označuje osobu. Po krátkém výkladu žáci termínu rozuměli. Rozřazování zpráv do skupin nedělalo žákům problém, vnímali rozdíly mezi zprávami. Při plnění třetího úkolu byla potřeba některým žákům vysvětlit, co jsou to výrazové prostředky. Dotyční žáci netušili, co mají v textech hledat. Čtvrtý úkol byl bezproblémový pro všechny žáky.

Alterace aktivity

Žáci se s termínem digitální identita setkali poprvé, proto zpočátku nevěděli, co si pod termínem představit. Lépe by se s žáky pracovalo, pokud by se s termínem setkali už dříve například v hodinách informatiky. Efektivnější, než individuální vysvětlování by bylo před plněním třetího úkolu hromadně připomenout, jaké výrazové prostředky v textech mohou žáci najít. V zadání čtvrtého úkolu bylo problematické slovo publikovány. Žáci slovu nerozuměli. Slovo by mělo být nahrazeno synonymem zveřejněny.

Ukázka pracovního listu

DIGITÁLNÍ IDENTITY

1. Přečtěte si následující zprávy. Všechny zprávy psala jedna osoba.

1

 [redacted]
31. říjen 2011 · 👤

[redacted] Nřeš to !!!.. spousta lepších kluků ví jaká jsi... 😊

2

Vážený pane doktore,
kapacity počtu studentů na zkoušku z předmětu ZVG jsou již plné. Vypíšete nějaké další? Hodí-li se vám to, může být termín 8. 1. 2018?
S pozdravem,
[redacted]

3

Vážený pane učiteli, posílám Vám vyplněný pracovní list. S přáním hezkého dne, [redacted].

4

 [redacted]
28. září 2014 · 👤

Takto dopadne mobilní telefon, když se ho zahrabe Bernský Salašnický pes. Maxi, dobrá práce, byl problém ho najít. 😊
(hlínu už jsem stihla vyčistit a vypadá, že funguje, jen přibyla ozdoba otisku Maxikovo zubů 😊)

Jedna osoba může mít více digitálních identit.

2. Zkuste rozdělit zprávy do dvou skupin (digitálních identit).

1. DIGITÁLNÍ IDENTITA
zprávy č. _____

2. DIGITÁLNÍ IDENTITA
zprávy č. _____

3. Zamyslete se, jakými výrazovými prostředky se zprávy ve skupinách odlišují?

1. DIGITÁLNÍ IDENTITA

2. DIGITÁLNÍ IDENTITA

4. Kde mohly být zprávy publikovány?

1

2

3

4

5. Máte také více digitálních identit? Hlídáte si svou digitální stopu? Diskutujte ve skupině.

Materiál do výuky č. 1. 6.

Tvorba pozvánky v online editoru

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně digitální kompetenci Vytváření digitálního obsahu. Pokud budou žáci rozesílat pozvánku pomocí komunikačních a digitálních technologií, bude aktivita rozvíjet také oblast digitální kompetence **Komunikace a kolaborace**.

Popis aktivity

Aktivitě předchází výuková jednotka věnovaná pravidlům pro psaní slohového útvaru pozvánka. Žáci dle zadání vytvoří pozvánku online editoru Canva (https://www.canva.com/cs_cz/). Napíší text pozvánky a zároveň vytvoří její grafickou podobu.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 6. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu.

Časová dotace

15–25 minut

Forma výuky

Individuální práce

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla realizována v 6. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 12. Žáci vytvářeli pozvánku na Velikonoční jarmark. Cílem aktivity bylo realizovat získané teoretické znalosti pravidel psaní pozvánky v autentickém textu. Samotné aktivitě předcházela práce s pracovním listem zaměřeným na pravidla psaní pozvánky. V průběhu samotného tvoření měli žáci pravidla pro psaní pozvánky v živé paměti, tudíž nebyla potřeba individuální pomoci. Zadání bylo pro všechny žáky stejné: pozvání pro rodiče na Velikonoční jarmark, který se koná ve školní jídelně. Informace o datu a místě konání jarmarku žáci znali. Pro připomenutí byly napsány na tabuli. Práce v grafickém editoru Canva nebyla pro žáky problémem. Prostředí grafického editoru znali z jiných aktivit. Během 15–20 minut vytvořili pozvánku všichni žáci.

Analýza průběhu aktivity

V průběhu aktivity nenastaly žádné komplikace, protože žáci znali pravidla pro psaní pozvánky, všechny důležité informace o akci měli k dispozici a prostředí grafického editoru se orientovali, díky předchozím pracím.

Alterace aktivity

Pozvánka může být vytvořena i v jiném editoru, případně žáci mohou dostat jiné zadání.

Ukázka pozvánky

Srdečně vás zvu na

Velikonoční jarmark

Který se bude konat

22. března 2024

od **15:00** do **17:00** hod.

ve školní jídelně.

Přijďte se podívat
na naše výrobky.

Zuzka

Materiál do výuky č. 1. 7.

Trojský kůň

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Bezpečnost**, konkrétně digitální kompetenci Ochrana zařízení. Prostřednictvím řecké báje se žáci seznámí s počítačovým virem. Rozvíjena je také oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**.

Popis aktivity

Pracovní list obsahuje úryvek z knihy První čtení pro děti autory jsou J. Eislerová a M. Pitro²³. V úryvku je popisován Trojský kůň. Žáci jsou tázáni, znají-li jiný význam Trojského koně. Žáci v pracovním listu porovnávají bájného Trojského se škodlivým kódem. Zjišťují, proč došlo k přenesení významu. Posledním úkolem je vyhledat na internetu princip napadení počítače Trojským koněm.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 6. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní list, psací potřeby.

Časová dotace

30 minut

Forma výuky

Práce ve dvojicích

²³ EISLEROVÁ, J., PITRO. 2014

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla realizována v 6. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 12. Cílem aktivity bylo rozvíjet čtení s porozuměním textu a vyhledávání informací.

První úkol bez problémů splnily všechny dvojice. Jiný význam sousloví většina dvojic neznala. V zadání druhého úkolu měly dvojice zjistit informace o škodlivém kódu Trojský kůň. K dispozici měly notebook, mohly vyhledávat na internetu. Při plnění zadání u většiny dvojic nastal stejný problém: žáci vyhledali Trojského koně, ale neupřesnili, jakého Trojského koně hledají, proto se divili, že se dozvídají stejné informace jako v textu. Další zadání splnily dvojice bez větších obtíží. Informace o způsobu napadení počítače Trojským koněm vyhledaly všechny dvojice, větší problém, než s vyhledáváním informací měly s následnou formulací sdělení, které měly zapsat do pracovního listu.

Analýza průběhu aktivity

Plnění pracovního listu se obešlo bez větších komplikací. Drobnější problémy byly vyřešeny individuálně.

Alterace aktivity

Při plnění druhé úkolu mohli být žáci upozorněni, že musí zadat do vyhledávače škodlivý kód Trojský kůň, a ne pouze Trojský kůň. Ale na celkový průběh aktivity tato drobná komplikace neměla vliv a žáci se z chyby poučili.

3. Porovnejte oba trojské koně. Napište k čemu slouží.

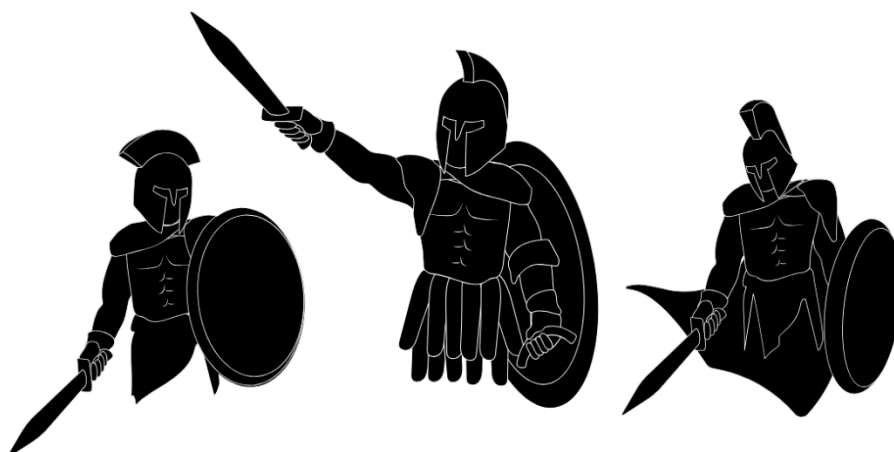
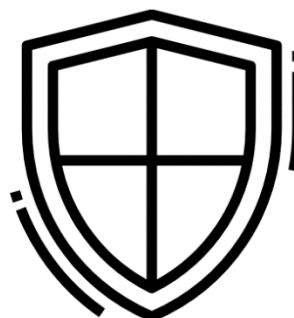

bájný trojský kůň

škodlivý program
trojský kůň

4. Jakým způsobem napadá trojský kůň počítač?

Materiál do výuky č. 1. 8.

Nomofobie

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Bezpečnost**, konkrétně digitální kompetenci Ochrana zdraví a pohody. Žáci zjišťují informace o závislosti na mobilním telefonu. Rozvíjena je také oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, protože žáci vyhledávají informace.

Popis aktivity

Žáci pracují s pracovním listem. Vyhledávají informace o nomofobii, zamýšlí se nad častým používáním mobilního telefonu, diskutují ve skupině.

Ročník, ve kterém byla aktivita realizována: 7. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, psací potřeby.

Časová dotace

25–30 minut

Forma výuky

Samostatná práce, diskuze

Anotace průběhu aktivity

Aktivita byla realizována v 7. ročníku ZŠ. Žáků bylo přítomno 11. Nikdo z žáků neznal význam slova nomofobie, proto hned v úvodu aktivity vyhledali slovo na internetu. Všichni žáci našli správný význam slova, který zapsali do pracovního listu. V dalším zadání se žáci měli zamyslet a napsat, kolik hodin denně používají mobilní telefon. Většina žáků uvedla rozmezí 1-2 hodiny denně. Dvě žákyně uvedly 8 a 9 hodin, což ostatní žáky udivilo, v důsledku čehož se rozproutila diskuze o tom, kolik hodin už připadá žákům hodně. Učitel diskusi pouze moderoval. Žáci přinášeli do diskuze zajímavé pohledy na téma a účinně argumentovali. Žákyně, která mobil používá 9 hodin denně přiznala, že už dříve si uvědomila, že je na mobilním telefonu závislá a s pomocí rodičů se snaží čas na něm strávený omezovat. Všichni žáci se shodli, že nadměrné používání mobilního telefonu určitým způsobem ovlivňuje zdraví. S prvním výrokem (Kvůli modrému záření z mobilního telefonu se nám hůře spí, protože necítíme únavu.) souhlasili všichni žáci. S druhým výrokem (Při častém používání mobilního telefonu nás začnou pálit oči.) nesouhlasilo pět žáků. Jako argument pro nesouhlas uvedli, že je oči z mobilního telefonu nikdy nepálily. Se třetím výrokem (Když dlouho používáme mobilní telefon, začneme se hrbít.) nesouhlasili dva žáci. Jako argument pro nesouhlas uvedli, že se při používání mobilního telefonu nikdy nehrbí. Se čtvrtým výrokem (Když si před spaním čteme různé informace v mobilním telefonu, nemůžeme usnout, protože na ně nemůžeme přestat myslet.) nesouhlasili čtyři žáci. Argumenty pro souhlas byly stejné jako u předchozích výroků, žáci vycházeli z vlastní zkušenosti. S pátým výrokem (Nadměrné psaní na mobilním telefonu namáhá kloub na palci.) nesouhlasili tři žáci. Diskuze žáky velmi bavila. Téma je zaujalo, proto se všichni zapojovali do diskuze.

Analýza průběhu aktivity

Žádný z žáků neznal význam slova nomofobie, proto hned v úvodu aktivity žáci vyhledávali na internetu. Vyhledávání informací se obešlo bez problémů. Téměř celá aktivita probíhala formou diskuze. Žáci se aktivně do diskuze zapojovali a srozumitelně formulovali své názory. Při plnění druhého cvičení nastala debata nad tím, co vše zahrnout do používání mobilního telefonu. Kolektivně jsme se shodli, že se nebude počítat poslech hudby z telefonu, protože telefon žáci při této činnosti aktivně nevyužívají.

Alterace aktivity

Pokud by žáci neradi diskutovali, mohli by své názory uvádět písemně.

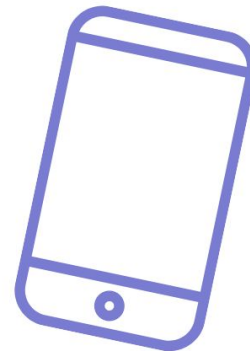
Ukázka pracovního listu

nomofobie

1. Zjisti vyhledávání na internetu, co znamená slovo nomofobie.

nomofobie =

2. Zamysli se a napiš, kolik hodin denně používáš mobilní telefon.

3. Ovlivňuje nadměrné používání mobilního telefonu naše zdraví? Zakroužkuj výroky, se kterými souhlasíš.

Kvůli modrému záření z mobilního telefonu se nám hůře spí, protože necítíme únavu.

Při častém používání mobilního telefonu nás začnou pálit oči.

Když dlouho používáme mobilní telefon, začneme se hrbít.

Když si před spaním čteme různé informace v mobilním telefonu, nemůžeme usnout, protože na ně nemůžeme přestat myslet.

Nadměrné psaní na mobilním telefonu namáhá kloub na palci.

4. Porovnej své zakroužkované výroky se spolužákovými. Shodli jste se?

2. Soubor autorských didaktických materiálů neověřených ve výuce

Materiály do výuky jsou vhodné pro žáky 2. stupně ZŠ. Následující materiály nebyly ve výuce ověřeny, protože autorka práce neměla dostatečný přístup k odpovídajícímu počtu výukových jednotek v českém jazyce na druhém stupni základní školy.

Materiál do výuky č. 2. 1.

Tvorba referátu

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, konkrétně digitální kompetenci Prohlížení, vyhledávání a filtrování dat, informací digitálního obsahu a Hodnocení dat, informací a digitálního obsahu. Rozvíjí také oblast digitální kompetence **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně digitální kompetenci Autorská práva a licence.

Popis aktivity

Úkolem žáků je zpracovat faktografickou rešerši na zadané téma a na základě zjištěných informací představit spolužákům život a dílo spisovatele. Žáci pracují s literaturou faktu i s internetovými zdroji. Žáci porovnávají zjištěné údaje, kriticky hodnotí relevanci zdroje. Použité zdroje ocitují.

Doporučený ročník, ve kterém má být aktivita realizována: 8–9. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, případně psací potřeby.

Časová dotace

45 minut, domácí příprava

Forma práce

Individuální práce, skupinová práce

Materiál do výuky č. 2. 2.

Digitalizace přečtených knih

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**, konkrétně digitální kompetenci Správa dat, informací a obsahu. Rozvíjí také oblast digitální kompetence **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně digitální kompetenci Vytváření digitálního obsahu.

Popis aktivity

Žáci sestaví databázi knih, které třída přečetla. Pokud žáci mají ve třídě papírový čtenářský metr, údaje z něj převedou do digitalizované podoby. Pokud čtenářský metr ve třídě není, žáci sestaví seznam přečtených knih. Databáze může sloužit jako inspirace k další četbě.

Doporučený ročník, ve kterém má být aktivita realizována: 8–9. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu.

Časová dotace

45–90 minut.

Forma práce

Podklady pro databázi připravuje celá třída. Údaje do databáze zadává zvolená služba.

Materiál do výuky č. 2. 3.

Rozpoznání argumentačního faulu

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Komunikace a kolaborace**, konkrétně digitální kompetenci Netiketa. Úkolem žáků je rozpoznat argumentační faul.

Popis aktivity

Žáci si zjistí, co je to argumentační faul, vlastními slovy ho popíší. Vyhledají typy argumentačních faulů. Pokusí se přiřadit k nim vhodný příklad na základě vlastní zkušenosti. Žáci diskutují o tom, zda a kde už se setkali s argumentačním faulem.

Doporučený ročník, ve kterém má být aktivita realizována: 8–9. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní listy.

Časová dotace

20–25 minut

Forma výuky

Skupinová práce, práce ve dvojicích

Ukázka pracovního listu

Argumentační fauly

Na webové stránce: <https://bezfaulu.net/argumentacni-fauly/> si přečtěte, co jsou to argumentační fauly. Napište vlastními slovy, co je to argumentační faul.

Zjistěte, které typy argumentačních faulů existují. Napište vlastními slovy, na co konkrétní typ cílí.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

Materiál do výuky č. 2. 4.

Psaní oficiálního e-mailu

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně digitální kompetenci Vytváření digitálního obsahu. Současně rozvíjí také oblast digitální kompetence **Komunikace a kolaborace**.

Popis aktivity

Žáci postupují podle zadání, které obdrží elektronickou poštou nebo přes jinou platformu umožňující komunikaci. Žáci píší e-mail podle vybraného zadání.

Doporučený ročník, ve kterém má být aktivita realizována: 9. ročník

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu

Časová dotace

15–25 minut

Forma výuky

Individuální práce

Ukázka pracovního listu

Psaní oficiálního e-mailu

Vyber si zadání, napiš e-mail se všemi náležitostmi.

1. Chceš se přihlásit do výtvarné soutěže. Tématem je vlastnost žárlivost. Technika na výběr jsou malba, kresba, fotografie. Maximální formát je rozměr A3. Kategorie jsou: 1. kategorie 6.-7. ročník ZŠ (a odpovídající ročníky víceletého gymnázia), 2. kategorie 8.-9. ročník ZŠ (a odpovídající ročníky víceletého gymnázia). Přihlášku posíláš paní Petře Kantové na e-mail: pkantova@seznam.cz.
2. Rád by ses přihlásil letní hudební kemp. Pobyt probíhá ve třech turnusech. 1. turnus: 1.– 8. 7., 2. turnus 15.– 22. 7., 3. turnus 5.– 12. 8. V přihlášce musíš napsat, na jaký hudební nástroj hraješ. Přihlášku posíláš panu Lukáši Zárubovi na e-mail: lzaruba@seznam.cz.

(Všechny údaje jsou smyšlené.)

Materiál do výuky č. 2. 5.

Tvorba krátkého životopisného videa

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Tvorba digitálního obsahu**, konkrétně digitální kompetenci Vytváření digitálního obsahu. Současně rozvíjí také oblast digitální kompetence **Informační a datová gramotnost**.

Popis aktivity

Žáci si vyberou spisovatele (z nabídky nebo libovolného), vyhledají si informace o jeho díle a životě. Žáci nahrají video, ve kterém ostatní seznámí s důležitými informacemi o spisovatelově životě a díle. Ve videu mohou požívat nejen mluvené slovo, ale také fotografie, případně různé rekvizity (např. knihy, pera, věci spisovatelovy denní potřeby spod.). Výsledné životopisy nahrají do sdíleného souboru. Životopisná videa mohou být pro žáky studijní oprou. Životopisná videa mohou vytvářet také skupiny žáků.

Doporučený ročník, ve kterém má být aktivita realizována: 8–9. ročník

Potřebné pomůcky

Mobilní telefon nebo kamera. Notebook nebo počítač s připojením k internetu.

Časová dotace

45–60 minut

Forma výuky

Individuální práce nebo skupinová práce

Materiál do výuky č. 2. 6.

Minimalizování dopadu digitálních technologií na životní prostředí

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Bezpečnost**, konkrétně digitální kompetenci Ochrana životního prostředí. Žáci zjišťují informace o dopadech digitálních technologií na životní prostředí. Rozvíjena je také oblast digitální gramotnosti **Informační a datová gramotnost**.

Popis aktivity

Žáci odpovídají na otázky v elektronickém pracovním listu. Odpovědi zjišťují vyhledáváním na internetu.

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní list.

Časová dotace

35–40 minut

Forma výuky

Skupinová práce

Ukázka pracovního listu

Dopad digitálních technologií na životní prostředí

1. Zjistěte, co je to morální zastarávání (morální životnost).

2. Jak ovlivňuje životní prostředí?

3. Najděte, jak probíhá recyklace elektroodpadu. Stručně ji popište.

4. Co je to recyklační poplatek?

5. Najděte kontejnery na elektroodpad, které jsou nejbližší vašim domovům.

6. Přemýšlejte o tom, jak snížit dopad digitálních technologií na životní prostředí.

Materiál do výuky č. 2. 7.

Postup výběru notebooku

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Technologické kompetence**, konkrétně digitální kompetenci Hardware a software počítače. Žákům pomáhá vybrat notebook umělé inteligence.

Popis aktivity

Žáci plní úkoly v pracovním listu. Nechávací si poradit s výběrem od umělé inteligence. Rady umělé inteligence ověřují,

Potřebné pomůcky

pracovní list, psací potřeby.

Časová dotace

15–20 minut

Forma výuky

Individuální práce

Ukázka pracovního listu

Postup výběru nového notebooku

Vybíráš si nový notebook. Nabídka zboží je rozsáhlá a ty nevíš, který si vybrat.

1. Napiš, informace o budoucím uživateli notebooku o tobě.

věk: _____

předpokládané využití notebooku:

2. Sestavprompt pro umělou inteligenci.

Najdi spolužáka, který bude potřebovat notebook ke stejnému účelu, jako ty. Doporučila vám oběma umělá inteligence stejná kritéria, podle kterých notebook vybrat?

Materiál do výuky č. 2. 8.

Porovnávání žákovského popisu produktu s textem umělé inteligence

Obsažené digitální kompetence

Aktivita rozvíjí oblast digitální kompetence **Technologické kompetence**, konkrétně digitální kompetenci Další digitální technologie. Žáci píší autorský text, svůj výtvar porovnají s výtvozem umělé inteligence.

Popis aktivity

Aktivita je vhodná k procvičení psaní produktového popisu. Na začátku aktivity si žáci zopakují, jaké informace nesmí v produktovém popisu chybět. Dále plní úkoly v pracovním listu. Tvoří popis produktu. Porovnávají svůj text s textem vytvořeným umělou inteligencí a zjišťují, zda popis vytvořený umělou inteligencí obsahuje všechny důležité informace. Žáci diskutují nad přínosy a negativy umělé inteligence.

Potřebné pomůcky

Notebook nebo počítač s připojením k internetu, pracovní list, psací potřeby.

Časová dotace

20–35 minut

Forma výuky

Individuální práce

Ukázka pracovního listu

Popis produktu

1. Vyber si produkt z nabídky. Vymysli si tři důležité vlastnosti produktu. Napiš jeho produktový popis.

rychlovarná konvice, hadice, jídelní stůl

2. Otevři si webovou stránku: <https://textie.cz/vyzkouseni>

Zadej název produktu, který popisuješ, vyplň stejné vlastnosti jako u tvého produktu.
Nech si ukázat výsledek.

Porovnej oba popisy. Hledej, co mají společného a co odlišného. Přečtěte si popisy ve třídě. V čem nám může být umělá inteligence nápomocná? Která rizika jsou s ní spojena?

Závěr

V teoretické části diplomové práce byly definovány odborné pojmy užívané v této práci a byly popsány směry cíle revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), které se týkají rozvoje digitální gramotnosti a digitálních kompetencí žáků.

V metodologické části této práce byla analyzována učebnicová řada Český jazyk 6–9 nakladatelství Fraus. Ze závěrů výzkumu lze vyvozovat, že ve zkoumané učebnicové řadě skutečně existují cvičení, která mají potenciál rozvíjet digitální kompetence. Cvičení mají potenciál rozvíjet pouze v oblasti Informační a datovou gramotnost a Tvorbu digitálního obsahu. Učebnicová řada tudíž nepokrývá všechny aspekty digitální gramotnosti. V učebnicích a pracovních sešitech zcela chybí cvičení pro rozvoj oblastí digitálních kompetencí Komunikace a kolaborace, Bezpečnost, Řešení problémů.

V praktické části proto bylo cílem vytvořit chybějící cvičení a dle možností ověřit ve výuce a reflektovat s využitím metodiky 3A. Celkem bylo vytvořeno 16 autorských cvičení, která jsou navržena k rozvoji oblastí digitálních kompetencí, které nejsou rozvíjeny v analyzované učebnicové řadě. Osm cvičení bylo již ověřeno ve výuce a jejich realizace je detailně zdokumentována s využitím metodiky 3A, která zahrnuje anotaci, analýzu a alteraci výukového procesu. Zbýlých osm cvičení ve výuce realizováno nebylo, protože autorka práce neměla dostatečný přístup k odpovídajícímu počtu výukových jednotek v českém jazyce na druhém stupni základní školy.

Cílem souboru autorských materiálů je doplňovat analyzovanou učebnicovou řadu a přispět tak k rozvíjení digitálních kompetencí v českém jazyce a literatuře na 2. stupni ZŠ.

Ve výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ je potřeba digitální kompetence rozvíjet, ale učitelé nemají k dispozici mnoho vytvořených materiálů, které by digitální kompetence rozvíjely. K dispozici jsou materiály, které jsou součástí projektu Podpora rozvoje digitální gramotnosti. Jedná se o tzv. digitální vzdělávací zdroje, které jsou cenným zdrojem rozvíjejících materiálů. Ale materiálů, které jsou určeny pro vzdělávací obor český jazyk a literatura je k dispozici malé množství. Autorka práce si myslí, že je potřeba vytvořit další materiály pro rozvoj digitálních kompetencí ve výuce českého jazyka a literatury, protože, kdyby jich učitelé měli k dispozici více, snadněji by tyto kompetence ve výuce rozvíjeli. Vzhledem k tomu, že digitální kompetence jsou v rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání zařazeny nově, nemusí každý učitel vědět, jakým způsobem tyto

kompetence rozvíjet. Součástí této práce jsou materiály rozvíjející digitální kompetence ve výuce českého jazyka na 2. stupni ZŠ, které by učitelům měly usnadnit rozvíjení digitálních gramotností ve výuce.

Použitá literatura

Prameny

1. EISLEROVÁ, J., PITRO, M. První čtení pro děti. Fragment. 2014. ISBN 9788025323076
2. KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M., MÁLKOVÁ, J. Český jazyk 6 – nová generace. Fraus. 2021. ISBN 978-80-7489-691-0
3. KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M., MÁLKOVÁ, J. Český jazyk 6 s nadhledem 2v1. Fraus. 2020. ISBN 978-80-7489-622-4
4. KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R., CHÝLOVÁ, H., RŮŽIČKA, P., PROŠEK, M. Český jazyk 7 – nová generace. Fraus. 2021. ISBN 978-80-7489-692-7
5. KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R., RŮŽIČKA, P., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M., CÍGLEROVÁ, L. Český jazyk 7 s nadhledem 2v1. Fraus. 2020. ISBN 978-80-7489-623-1
6. KRAUSOVÁ, Z., PAŠKOVÁ, M., CHÝLOVÁ, H., RŮŽIČKA, P., PROŠEK, M. Český jazyk 8 – nová generace. Fraus. 2021. ISBN 978-80-7489-693-4
7. KRAUSOVÁ, Z., PAŠKOVÁ, M., RŮŽIČKA, P., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M., PÍSKOVÁ, R. Český jazyk 8 s nadhledem 2v1. Fraus. 2020. ISBN 978-80-7489-624-8
8. KRAUSOVÁ, Z., PAŠKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, J., RŮŽIČKA, P., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M. Český jazyk 9 – nová generace. Fraus. 2021. ISBN 978-80-7489-694-1
9. KRAUSOVÁ, Z., PAŠKOVÁ, M., VAŇKOVÁ, J., RŮŽIČKA, P., CHÝLOVÁ, H., PROŠEK, M., CÍGLEROVÁ, L. Český jazyk 9 s nadhledem 2v1. Fraus. 2020. ISBN 978-80-7489-625-5

Použitá zdroje a literatura

1. AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION, et al. Digital literacy, libraries, and public policy: *Report of the office for information technology policy's digital literacy taskforce*. Retrieved January, 2013. [cit. 2022-10-27] Dostupné z: <https://bit.ly/3utzyqI>
2. EUROPEAN COMMISSION. European Education Area. *Digital Education Action Plan (2021-2027)*. [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://bit.ly/3uO1XYE>
3. FERRARI, A. *Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks*. Luxembourg, European Commission, 2012, s. 3. [cit. 2022-10-27] Dostupné z: <https://bit.ly/3tc7xDr>
4. JEŘÁBEK T. *Podpora rozvoje digitální gramotnosti*. 2018. [cit. 2023-7-28] Dostupné online z: <https://bit.ly/47H853m>

5. JEŘÁBEK, T., VAŇKOVÁ P., FIALOVÁ, I., FILIPI, Z., *Rozpracovaný koncept digitální gramotnosti*. 2018. s. 2. [cit. 2022-10-28] Dostupné z: <https://bit.ly/3uK8aEK>
6. JOINT RESEARCH CENTRE (European Commission). *DigComp 2.1*. 2018. ISBN978-92-79-68006-9 [cit. 2023-2-14] Dostupné online z: <https://bit.ly/3NbBScA>
7. KOUBEK, P. *Využití digitálních technologií ve výuce českého jazyka a literatury*. Metodický portál RVP. 2020. [cit. 2024-1-28] Dostupné online z: <https://bit.ly/4bv1vzl>
8. MŠMT. *RVP ZV*. 2021. [cit. 2022-12-12] Dostupné z: <https://bit.ly/484DMTN>
9. MŠMT; NPI ČR. *Revize rámcových vzdělávacích programů. Z čeho revize vychází*. 2022 a. [cit. 2023-5-25] Dostupné z: <https://bit.ly/3w8cvCw>
10. MŠMT. *Hlavní směry Revize rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. 2022 b. [cit. 2023-5-25] Dostupné z: <https://bit.ly/3utFH6g>
11. MŠMT. *Zadání pro NPI: Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. 2022 c. [cit. 2023-5-25] Dostupné online z: <https://bit.ly/47F6zib>
12. NPI ČR. *Revize rámcových vzdělávacích programů. Kdo na tom pracuje*. 2023 [cit. 2023-5-26] Dostupné online z: <https://bit.ly/3Ra9tnT>
13. VANÍČEK, J. *Co je infromatické myšlení*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Podpora rozvíjení infromatického myšlení. Registrační číslo projektu: CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_036/0005322. 2017-2020. [cit. 2023-2-14] Dostupné online z: <https://bit.ly/46IrdwG>
14. VUORIKARI, R., KLUZER, S., PUNIE, Y. *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*, EUR 31006 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022, ISBN 978-92-76-48882-8
15. UNESCO. *The Plurality of Literacy and its Implications for Policies*. UNESCO Education Sector Position Paper. 2004, s. 13. [cit. 2022-10-27] Dostupné z: <https://bit.ly/47ZiXt4>

Přílohy

Příloha 1

Rozvíjení oblasti digitální kompetence Informační a datová gramotnost

Ve zkoumané učebnicové řadě byla implementována řada cvičení, která podporují rozvoj digitálních kompetencí žáků. Tato cvičení umožňují žákům pracovat s internetovými zdroji, elektronickými slovníky a grafickými editory.

Cvičení zaměřená na vyhledávání informací, rozlišování důvěryhodných zdrojů a formulaci klíčových slov podporují oblasti Informační a datové gramotnosti. Žáci se učí, jak efektivně hledat informace na internetu a jak kriticky hodnotit zdroje.

Žáci mohou pracovat s Internetovou jazykovou příručkou a elektronickými verzemi různých slovníků. Například v učebnici pro 6. ročník na straně 7 ve cvičení číslo 5a má žák vyhledat slova jednoznačná, pracovat se Slovníkem spisovné češtiny. Po úpravě cvičení žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny a učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat. Na straně 21 v postranní liště je žakovým úkolem nalézt ve Slovníku cizích slov pojem alchymie. Po úpravě cvičení žák zjišťuje věcný význam slova alchymie v internetových verzích Slovníku cizích slov a porovnává získané informace mezi sebou. V pracovním sešitu pro 6. ročník na 76. straně ve cvičení 1 h je úkolem žáka za pomoci Slovníku spisovné češtiny vysvětlit význam slov herní, hrací, hrající. Po úpravě cvičení žák vyhledává významy slov v internetovém Slovníku spisovné češtiny a učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat. V učebnici pro 8. ročník na straně 95 v postranní liště je žakovým úkolem zjistit rozdíl ve významu slov muzeum a galerie za pomoci Slovníku spisovné češtiny. Po úpravě žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.

Žáci mohou vyhledávat informace v internetovém prohlížeči a naučit se rozeznávat důvěryhodné zdroje informací. Žák musí umět formulovat vhodná klíčová slova.

Například v učebnici pro 6. ročník na straně 42 v postranní liště je žakovým úkolem vyhledat význam slova fotosyntéza. Po úpravě žák vyhledává význam slova v internetovém prohlížeči a rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou. V učebnici pro 7. ročník na 28. straně v postranní liště je žakovým úkolem Zjistit název koníčku – sbírání známek. Po úpravě Žák zjišťuje na internetu název koníčku. Musí volit vhodná klíčová slova, aby název zjistil. Rozeznává důvěryhodné

zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Na straně 45 ve cvičení číslo 4 má žák za úkol vysvětlit zkratky akademických titulů. Po úpravě žák vyhledává na internetu významy akademických titulů. Porovnává získané informace mezi sebou. V učebnici pro 8. ročník je žakovým úkolem na 43. v postranní liště připravit si mluvní cvičení o historii Olympijských her. Po úpravě žák vyhledává v internetovém vyhledávači informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných a získané informace porovnává mezi sebou.

Český jazyk 6 – nová generace

	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
7/5 a	Vyhledat slova jednoznačná, pracovat se Slovníkem spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
12/3	U vyznačených podstatných jmen určit slovní a mluvnické významy. Neznámé pojmy vyhledat ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
21/ postranní lišta	Nalézt ve Slovníku cizích slov pojem alchymie.	Žák zjišťuje věcný význam slova alchymie v internetových verzích Slovníku cizích slov Porovnává získané informace mezi sebou.
34/ Hledání souvislostí	Vyhledat další literární díla Boženy Němcové.	Žák vyhledává v internetovém prohlížeči literární díla Boženy Němcové, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
42/ postranní lišta	Vyhledat význam slova fotosyntéza.	Žák vyhledává v internetovém prohlížeči význam slova fotosyntéza, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
47/ postranní lišta	Vyhledat informace o životě Karla Čapka.	Žák vyhledává v internetovém prohlížeči informace o životě Karla Čapka, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
63/1 a	Vyhledat význam slov, ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
63/2 a	Vyhledat synonyma k vyznačeným slovům ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
64/3	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny doplnit správné tvary slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
65/7 a	Vyhledat tvary slov uvedené	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném

	v závorkách ve Slovníku spisovné češtiny.	internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
65/8 a	Zařadit slova stylového příznaku pomocí Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
72/ postranní lišta	Vyhledat význam slova blankytně ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
89/ postranní lišta	Vyhledat význam slova střídačka ve Slovníku spisovné češtiny, zjistit jeho stylový příznak.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
108/ postranní lišta	Vyhledat význam slov komunikace a stylistika ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
113/ postranní lišta	Vyhledat význam slova inscenace ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
117/ postranní lišta	Vysvětlit za pomoci SSČ význam slov exkurze a exkurz.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
121/ postranní lišta	Zjistit význam slov komoda, koutnice, sofa, skleník, kredenc	Žák vyhledává na internetu, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.
124/ postranní lišta	Vyhledat význam slova úvoz ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
133/ postranní lišta	Zjistit význam slova citát ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.

Český jazyk 6 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
17/1	Doplnit do tabulky správné tvary podstatných jmen a určit jejich vzor.	Použitím Internetové jazykové příručky žák rozvíjí digitální kompetenci Informační a datová gramotnost. Zjišťuje informace v důvěryhodném zdroji. Učí se s příručkou pracovat.
27/7 b	Vyhledat přídavná jména označující příslušnost k určitému státu.	Žák vyhledává na internetu, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.
46/1	Nahradit vyznačená slova cizího původu českými výrazy.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se

		v internetové verzi slovníku vyhledávat.
47/5 b	Porovnat vlastnislovníková hesla s hesly ve SSČ.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
61/1 b	Za pomoci SSČ zjistit význam slov mutant a farmakologie.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
76/1 h	Za pomoci SSČ vysvětlit význam slov herní, hráci, hrající.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.

Český jazyk 7 – nová generace

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
9/1 a	Pomocí SSČ vyhledat význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
19/9 b	Vyhledávání vytvořených jednoslovných pojmenování ve SSČ.	Žák si v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny ověřuje, která jím vytvořená jednoslovná spojení jsou hovorová. Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji, učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
23/ postranní lišta	Zjistit ve SSČ, co jsou to eufemismy, uvést příklady.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
24/ postranní lišta	Vyhledat ve SSČ významy slova komunikace.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
25/ postranní lišta	Vyhledat ve SSČ význam výrazů diskriminace, respektovat, etnický, sociální, princip, absolutně.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
26/ postranní lišta	Zjistit ve SSČ významy odborných názvů ze cvičení 4 a.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
27/ postranní lišta	Zjistit věcný význam slova cholesterol.	Žák vyhledává na internetu věcný význam slova cholesterol, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.
28/ postranní lišta	Zjistit název koníčku – sbírání známek.	Žák zjišťuje na internetu název koníčku. Musí volit vhodná klíčová slova, aby název zjistil. Rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.
28/9 d	Vyhledat ve SSČ význam výrazů, kterým žák nerozumí,	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku

	z populárně naučného textu.	spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
29/ postranní lišta	Ověřit spisovnost slov ze cvičení 1 ve SSČ.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
32/1 c, d	Zjistit význam vyznačených výrazů. Zjistit původní jazyk přejatých slov.	Žák zjišťuje informace a ověřuje si je v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
33/postranní lišta	Zjistit, co je to citát.	Žák zjišťuje v internetovém prohlížeči význam slova citát, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.
33/7 b	Vyhledat citáty na zadané téma.	Žák vyhledává na internetu citáty. Porovnává získané informace mezi sebou.
37/postranní lišta	Vyhledat význam slova algoritmus ve Slovníku cizích slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova algoritmus v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává získané informace mezi sebou.
38/4 a	Zjistit věcný význam vyznačených slov. Zjistit, zda se jedná o slova původem česká, nebo se jedná o slova přejatá. U přejatých slov zjistit původní jazyk.	Žák zjišťuje informace a ověřuje si je v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
41/2 e	Vyhledat ve SSČ vyznačená slova. Zjistit, zda se jedná o slova původem česká.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
42/4	Vysvětlit význam akademických titulů.	Žák vyhledává na internetu významy akademických titulů. Porovnává získané informace mezi sebou.
54/1 b	U slov přejatých zjistit ve SSČ původní jazyk.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
60/postranní lišta	Zjistit další informace o králi Davidovi, o králi Šalamounovi, o královně ze Sáby.	Žák zjišťuje v internetovém prohlížeči informace o zadaném tématu, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
63/3 b	Ověřit si v Pravidlech českého pravopisu nebo ve SSČ vytvořené tvary.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny nebo Internetové jazykové příručce. Učí se vyhledávat v internetové verzi slovníku. Učí se pracovat s Internetovou jazykovou příručkou.
64/7 f, g	Vyhledat ve SSČ slovo scéna. Zjistit jeho věcné významy. Zjistit, zda se jedná o slovo jednoznačné, nebo mnohoznačné.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
65/hledání souvislostí	Vysvětlení významu hudebních pojmů.	Žák zjišťuje v internetovém prohlížeči informace o zadaném tématu, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných.

		Získané informace porovnává mezi sebou.
70/3 b	Zjistit ve SSČ původ slov text, monitor, editovat, disketa, efektivita.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
72/8 d	Zjistit ve SSČ význam slov holota, dílem, povstalec, zkasírování.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
79/postranní lišta	Vysvětlit věcný význam slova hromničky.	Žák zjišťuje v internetovém prohlížeči informace o zadaném tématu, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
89/postranní lišta	Zjistit, o jakou změnu v českém pravopisu se zasloužil M. J. Hus.	Žák vyhledává v internetovém prohlížeči informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
103/postranní lišta	Vysvětlit pojem depozitář.	Žák zjišťuje věcný význam slova v internetovém Slovníku spisovné češtiny, nebo v jiném důvěryhodném internetovém zdroji.
111/postranní lišta	Vysvětlit věcný význam slov statický, dynamický.	Žák zjišťuje věcný význam slov statický, dynamický v internetových verzích Slovníku cizích slov Porovnává získané informace mezi sebou.
114/postranní lišta	Vyjmenovat charakteristické rysy baroka.	Žák vyhledává v internetovém prohlížeči charakteristické rysy baroka, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
114/6 b	Vysvětlit věcný význam slova alegorický.	Žák zjišťuje věcný význam slova alegorický v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává získané informace mezi sebou.
117/postranní lišta	Vyhledat slovo temperament ve SSČ nebo ve SCS.	Žák zjišťuje věcný význam slova temperament v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
119/postranní lišta	Vyhledat význam slov lyrika, lyrický ve SCS.	Žák zjišťuje věcný význam slov lyrika a lyrický v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává získané informace mezi sebou.
120/postranní lišta	Vyhledat slovo impulzivní ve SSČ nebo ve SCS.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.

Český jazyk 7 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
13/2	Pomocí Slovníku cizích slov určit věcný význam slov.	Žák zjišťuje věcný význam slov v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává získané informace mezi sebou.
22/2	Pomocí SSČ označit odborné názvy.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
34/8 d	Ve Slovníku spisovné češtiny slov najít věcný význam slova ikona.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
42/9 g	Pomocí Slovníku spisovné češtiny zjistit, se jedná o slovo jednovýznamové, nebo mnohovýznamové.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
43/4 f	Pomocí Slovníku spisovné češtiny vyhledat věcný význam slova kádinka a zjistit, se jedná o slovo jednovýznamové, nebo mnohovýznamové.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
82/1 d	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny vysvětlit věcný význam slov nachový, činily, vůkol, jas	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
84/1 b	Vyhledat věcný význam odborných názvů ve Slovníku spisovné češtiny nebo ve Slovníku cizích slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.

Český jazyk 8 – nová generace

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
6/1 b	Zjistit ve Slovníku spisovné češtiny původ přejatých slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
9/2 f	Ve Slovníku spisovné češtiny zjistit, zda je slovo řeč mnohovýznamové, nebo je homonymem.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
10/6 a	Pomocí Slovníku spisovné češtiny rozlišit slova mnohovýznamová a homonyma.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
11/2 b	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny původ přejatých slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku

		spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
14/2 b	Ve Slovníku spisovné češtiny nebo v Akademickém slovníku češtiny vyhledat věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny nebo internetové verzi Akademického slovníku češtiny. Učí se v internetové verzi slovníků vyhledávat.
15/1 b	Pomocí Slovníku spisovné češtiny nebo Slovníku cizích slov rozlišit slova původně česká od slov přejatých.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
16/4	Ověřit si ve Slovníku spisovné češtiny svůj odhad původu přejatých slov.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
17/7	Pomocí Slovníku spisovné češtiny nebo Slovníku cizích slov zjistit původ přejatých slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
18/postranní lišta	Vyjmenovat díla Ch. Morgensterna.	Žák vyhledává v internetové informaci, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
23/5 b	Ve Slovníku spisovné češtiny nebo Slovníku cizích slov zjistit věcný význam vyznačených slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
24/7 c	Pomocí Slovníku spisovné češtiny zjistit původ přejatých slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
34/2 (7)	Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledat věcný význam vyznačených slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
43/postranní lišta	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit, ze kterého jazyka byla slova přejata.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
43/postranní lišta	Připravit si mluvní cvičení o historii Olympijských her.	Žák vyhledává v internetové vyhledávači informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
81/postranní lišta	Zjistit význam slova mandát. Vysvětlit termín referendum.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
90/postranní lišta	Nalézt ve Slovníku cizích slov význam slova katalyzátor. Zjistit, zda se jedná o slovo	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.

	jednovýznamové, nebo mnohovýznamové.	V internetové verzi Slovníku spisovné češtiny zjišťuje jednoznačnost, nebo mnohoznačnost slova.
93/postranní lišta	Vyjmenovat díla V. Havla.	Žák vyhledává v internetovém vyhledávací informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
95/postranní lišta	Zjistit rozdíl ve významu slov muzeum a galerie za pomoci Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
103/postranní lišta	Nalézt věcný význam slova rétorika ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
139/postranní lišta	Vyhledat ve Slovníku cizích slov význam slov slogan, kalvárie, kavalérie, kardinální, kruciální.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.

Český jazyk 8 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
6/1 b	Zjistit věcný význam uvedených slov ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
6/2	Zjistit věcný význam uvedených slov ve Slovníku cizích slov.	Žák zjišťuje věcný význam slov v internetových verzích Slovníku cizích slov. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
8/9 d	Ve Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam některých přejatých slov. Zjistit, ze kterého jazyka byla slova přejata.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
12/19 j	Ve Slovníku spisovné češtiny nalézt věcný význam slov cajkový, cypřiš, srub, napajedlo.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
14/2 c	Pomocí Slovníku spisovné češtiny zjistit původ přejatých slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
17/1	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny nebo Slovníku cizích slov si ověřit význam cizích slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
19/6	Ve Slovníku spisovné češtiny nebo ve Slovníku cizích slov vyhledat význam slov.	Žák zjišťuje věcný význam slova impulzivní v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.

19/9	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny si ověřit svůj odhad původu názvů sportů.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
22/7	Pomocí Slovníku spisovné češtiny zjistit, zda je slovo mnohovýznamové, nebo se jedná o homonymum.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
23/2	Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledat věcný význam nesklonných přejatých slov.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
24/6 g	Ve Slovníku cizích slov vyhledat věcný význam slova civilizace.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
25/7 b	Ve Slovníku spisovné češtiny nebo ve Slovníku cizích slov vyhledat věcný význam slov katastrofa, populace, neexistovat.	Žák zjišťuje věcný význam slov katastrofa, populace, neexistovat v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
68/2 b	Ve Slovníku spisovné češtiny nebo ve Slovníku cizích slov vyhledat věcný význam přejatých slov.	Žák zjišťuje věcný význam přejatých slov v internetových verzích Slovníku cizích slov nebo v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Porovnává vyhledané informace mezi sebou.
72/7	Ve Slovníku spisovné češtiny nalézt věcný význam slov altruismus, optimismus, pesimismus, egoismus, fanatismus.	Žák zjišťuje věcný význam slov altruismus, optimismus, pesimismus, egoismus, fanatismus v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
79/4 c	Ve Slovníku spisovné češtiny nalézt věcný význam slov mandel, znoj.	Žák zjišťuje věcný význam slov mandel, znoj v internetové verzi Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.

Český jazyk9 – nová generace

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
6/3	Ověřit si správnost řešení cvičení v Internetové jazykové příručce.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v Internetové jazykové příručce, učív ní vyhledávat.
6/4	Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledat názvy obyvatel.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
11/1 c, d	Ověřit si správnost řešení cvičení ve Slovníku spisovné češtiny a rozlišit slova mnohovýznamová a homonyma.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
13/1 b	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi

		slovníku vyhledávat.
14/2 c	Ve Slovníku spisovné češtiny zjistit u přejatých slov původní jazyk	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny nebo internetové verzi. Učí se v internetové verzi slovníků vyhledávat.
18/12 a	Pomocí Slovníku spisovné češtiny zjistit, zda některá homonyma nejsou současně slovy mnohovýznamovými.	Žák si ověřuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
58/8	Na webových stránkách korpus.cz vyhledat v Českém národním korpusu četnost používání vykřičníku.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v Českém národním korpusu, učí se v něm vyhledávat.
78/postranní lišta	Na internetu vyhledat informace o anglických městech.	Žák vyhledává v internetovém vyhledávací informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
95/17 a	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
96/1	Vyhledat si informace v Internetové jazykové příručce.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v Internetové jazykové příručce, učí se v ní vyhledávat.
98/5	Na webových stránkách syd.korpus.cz porovnat v Korpusovém průzkumu variant zájmeno.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v Korpusovém průzkumu variant, učí se v něm vyhledávat.
100/postranní lišta	Ve Slovníku spisovné češtiny vyhledat zápis výslovnosti.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
111/3 c	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
114/1 d	Na webové stránce vyhledat informace o druzích afrických a asijských nosorožců.	Žák vyhledává v internetovém vyhledávací informace.
116/postranní lišta	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
120/7 a	Na internetu vyhledat informace o tvorbě Jana Saudka.	Žák vyhledává v internetovém vyhledávací informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.
126/postranní lišta	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slov.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
129/postranní lišta	Za pomoci Slovníku spisovné češtiny zjistit věcný význam slova.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi

		slovníku vyhledávat.
--	--	----------------------

Český jazyk 9 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
18/1 b	Zjistit věcný význam uvedených slov ve Slovníku spisovné češtiny.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v internetovém Slovníku spisovné češtiny. Učí se v internetové verzi slovníku vyhledávat.
70/4	Vyhledat si informace v Internetové jazykové příručce.	Žák zjišťuje informace v důvěryhodném internetovém zdroji v Internetové jazykové příručce, učív ní vyhledávat.
73/2b	Na internetu vyhledat informace.	Žák vyhledává v internetovém vyhledávači informace, rozeznává důvěryhodné zdroje informací od zdrojů nedůvěryhodných. Získané informace porovnává mezi sebou.

Rozvíjení oblasti digitální kompetence Tvorba digitálního obsahu

Cvičení spojená s tvorbou digitálního obsahu v grafickém editoru umožňují žákům rozvíjet kreativní dovednosti a dovednosti práce s technologií. Zároveň se zde také objevuje povědomí o autorském právu a etických otázkách digitálního prostředí, což jsou klíčové prvky digitální gramotnosti.

Tato cvičení představují cenný příklad, jak lze integrovat digitální kompetence do výuky českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy. Tyto dovednosti jsou důležité pro život ve 21. století, kdy se život odehrává v digitálním prostředí a schopnost pracovat s informacemi na internetu je klíčová.

Žáci mohou tvořit v grafickém editoru. V pracovním sešitu pro 6. ročník na 80. straně ve cvičení číslo 2 je žakovým úkolem popsat část krajiny ve svém nejbližším okolí. Po úpravě žák najde informace o zajímavém místě v přírodě, které se nachází v okolí jeho bydliště. Popíše toto místo. Z popisu a informací o místě vytvoří pomocí grafického editoru propagační leták, případně brožuru. V učebnici na straně 131 ve cvičení číslo 9 je úkolem žáka vytvořit rodokmen své rodiny a napsat stručné životopisy některých členů. Rodokmen a stručné životopisy žák vytvoří pomocí grafického editoru.

Žáci získávají informace o autorském právu. V učebnici pro 8. ročník je žakovým úkolem na straně 77 v části hledání souvislostí přečíst a vysvětlit příkazy počítačové etiky,

konkrétně pravidlo 7. Žák zjišťuje informace o autorském právu. Žáci diskutují o autorském právu.

Český jazyk 6 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
80/2	Popsat část krajiny ve svém nejbližším okolí.	Najít si informace o zajímavém místě v přírodě, které se nachází v okolí žákova bydliště. Popsat toto místo. Z popisu a informací o místě vytvořit pomocí grafického editoru propagační leták, případně brožuru.

Český jazyk 7 – nová generace

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
131/9	Vytvořit rodokmen své rodiny a napsat stručné životopisy některých členů.	Rodokmen a stručné životopisy vytvořit pomocí grafického editoru.

Český jazyk 7 s nadhledem 2v1

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence

Český jazyk 8 – nová generace

Číslo stránky, cvičení	Úkol, který má žák splnit	Úprava cvičení, díky které cvičení rozvíjí oblast digitální kompetence
77/hledání souvislostí	Přečíst a vysvětlit příkazy počítačové etiky, konkrétně pravidlo 7.	Žák si přečte příkaz a vysvětlí ho. Žáci mohou diskutovat o autorském právu.